

tmmob

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği

TÜRKİYE PETROLLERİ RAPORU

Ekim 2017

TMMOB Yönetim Kurulu'nun 4 Ağustos 2017 tarih 224 nolu kararı ile hazırlanmasına karar verilen TMMOB TPAO Raporu, Jeoloji, Petrol, Kimya ve Jeofizik Mühendisleri Odaları'nca oluşturulan komisyon tarafından hazırlanmıştır.

I. Baskı:

ISBN:

978-605-01-1073-9

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
Selanik Cad. 19/1 Yenişehir / Ankara
Tel: (0312) 418 12 75 Faks: (0312) 417 48 24
Web Sitesi: <http://www.tmmob.org.tr>
E-Posta: tmmob@tmmob.org.tr

Baskı

Patika Ajans Mat. Rek. Org. Tic. Ltd. Şti.
Adres: Adakale Sokak 4/B Kızılay/ANKARA
Tel: (312) 431 22 11
Sertifika No: 32796

Baskı Tarihi

15.10.2017

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	5
ŞEKİLLER	7
KISALTMALAR	7
1. DÜNYADA PETROL VE DOĞAL GAZ	8
2. TÜRKİYE'DE PETROL VE DOĞAL GAZ	8
2.1 Türkiye Petrolleri A.O.'nın Kuruluşu ve Hukuki Yapısı	11
2.2 TPAO'nın Gelişimi	14
2.3 Türkiye Petrolleri'nin Sektördeki Yeri	15
2.4 TPPD (Türkiye Petrolleri Petrol Dağıtım Ltd. Şti)	18
2.5 Türkiye Petrolleri Denizaşırı Ltd. Şirketi (TPOC)	19
2.6 Türkiye Petrolleri BTC Ltd. Şirketi (TPBTC)	20
2.7 Türkiye Petrolleri SCP Ltd. Şirketi (TPSCP)	20
2.8 TPAO Yapısında Yapılan Değişiklikler	20
3. TPAO İLE İLGİLİ SON GELİŞMELER	22
3.1 Varlık Fonu	22
3.2 Sondaj, Kuyu Tamamlama, Jeofizik Operasyonlar Hizmet ve Ekipmanlarının TPIC'e Devri	24
3.3 İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı'na Eklenen TPAO Kapsam Dışı Personeli ile İlgili Madde ve Personelin Hukuki Statüsü	26

4.	SON SÖZ	30
5.	KAYNAKLAR	32
6.	EKLER: TMMOB AÇIKLAMALARI	33
	ÜLKE VARLIKLARIMIZA VE HAKLARIMIZA TORBA YASALARLA EL KONULUYOR	33
	ÜLKEMİZ KAYNAK VE VARLIKLARININ TALANINA “HAYIR” DİYORUZ	36
	“SARAY A.Ş.” KURULDU! ÜLKEMİZİN KAYNAK VE VARLIKLARININ TALANINA “HAYIR” DİYORUZ	39
	İŞ MAHKEMELERİ KANUN TASARISI İLE BİNLERCE KAMU PERSONELİNİN İŞ GÜVENCESİ KALDIRILYOR. KOLAYCA İŞTEN ATILMALARININ YOLU AÇILIYOR!	42
	YAĞMA DÜZENİNİN HEDEFİNDE BU KEZ TPAO VAR... KAMUSAL VARLIKLARIN YAĞMALANMASINA İZİN VERMEYECEĞİZ!	46

SUNUŞ

24 Ocak Kararları olarak tarihe geçen ve asıl olarak 12 Eylül Darbesi sonrasında uygulamaya konulan neoliberal ekonomik politikalar, Türkiye tarihinin en önemli kırılma anlarından birisidir.

Devletin ekonomik etkinliklerinin azaltılması, özelleştirmeler, yapısal uyum programları ve sermaye hareketlerinin önündeki engellerin kaldırılması gibi adımlarla örülen bu süreç, sadece ekonomik değil, siyasal ve sosyal sonuçlarıyla da bugün karşı karşıya olduğumuz pek çok sorunun kaynağında yatmaktadır.

12 Eylül Darbesi'nin toplumsal muhalefeti şiddetle bastırdığı bir ortamda uygulanan bu politikalar sonucunda emekçilerin hakları ellerinden alınmış, ülkenin bütün büyük yatırımları sermayeye peşkeş çekilmiş, eğitim-sağlık-sosyal güvenlik hizmetleri piyasalaştırılmış, üretim ekonomisi yerine rant ekonomisi kurulmuştur.

Neoliberalizmin ülkeye maliyetleri ise toplumsal eşitsizliğin büyümesi, işsizliğin ve yoksulluğun derinleşmesi, dışa bağımlılığın artması ve ekonomik krizlerin yaygınlaşması olmuştur.

Neoliberalizmin en önemli uygulaması olan özelleştirmeler, 12 Eylül sonrasında iktidara gelen tüm siyasi partilerin ortak ekonomik önceliği olmuştur. KİT'lerle başlayan süreç, kıyıların satışına kadar varmıştır. Verimliliği artırmak, istihdam sağlamak, vergi gelirlerini artırmak, hazine yükünü azaltmak, devletin borçlarını kapatmak ve ekonomiyi güçlendirmek adına yapılan özelleştirme uygulamaları sonrasında bu iddiaların hiçbirisi gerçekleşmemiştir.

Özelleştirmeler eliyle gerçekleşen şey, ülkenin tüm zenginliklerinin, tüm varlıklarının, tüm yatırımlarının kamusal niteliğinin ortadan kaldırılarak sermaye kesimlerine aktarımı olmuştur.

Doğrudan satış, halka arz, imtiyaz sözleşmesi, yap-işlet-devret, yönetim devri, gelir garantisi gibi farklı yöntemler, halka ait olanın sermayeye devredilmesinden başka bir şey değildir.

AKP Hükümeti, 15 yıllık iktidar dönemi boyunca, neoliberal politikalarının uygulanmasında ve özelleştirmelerin hayata geçirilmesinde kendisinden önce gelen hükümetlerin çok daha ötesinde bir iştahla hareket etmiştir.

Başta enerji, telekomünikasyon ve madencilik gibi alanlarda olmak üzere Türkiye'deki en büyük özelleştirmeler AKP iktidarı döneminde gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde yapılan özelleştirmelerle birlikte,

ülkenin stratejik sektörleri ve en büyük yatırımları yabancı şirketlerin eline geçmiştir. AKP büyük çaplı özelleştirmeler ve ihaleler yoluyla yabancı sermayenin önünü açarken, yurt içinde de kendine bağlı bir sermaye kesiminin güç kazanmasını sağlamıştır.

Başbakanlığa bağlı bazı şirketleri yönetmek amacıyla 2016 yılı Ağustosunda kurulan Varlık Fonu, özelleştirme süreçleri açısından yeni bir döneme girdiğimizi göstermektedir. OHAL döneminde birbiri ardına çıkartılan Kanun Hükmünde Kararnameler ile Varlık Fonu'nun kaynakları ve yetkileri akıl almaz boyutlarda genişletilmiştir. AKP, inşa ettiği rant ekonomisine kaynak yaratabilmek için ülkenin en büyük kurum ve kuruluşlarının uzun yıllara dayanan tüm birikimlerine adeta el koymuştur.

Geldiğimiz nokta planlamaya, kalkınmaya, üretime, sanayileşmeye dayanmayan bir ekonomik anlayışın sonucudur. AKP eliyle kurulan bu yağma ekonomisinin yeni hedeflerinden birisi de Cumhuriyet tarihimizin en büyük yatırımlarından birisi olan Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'dır.

1990'lı yıllardan itibaren bünyesinde bulunan DİTAŞ, İPRAGAZ, POAŞ, İGSAŞ, TÜPRAŞ ve PETKİM gibi şirketleri özelleştirilen TPAO'ya son darbe, Temmuz ayında yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile vurulmak istenmektedir.

TMMOB Yönetim Kurulu kararıyla Jeoloji, Petrol, Kimya ve Jeofizik Mühendisleri Odaları'nca oluşturulan komisyon tarafından hazırlanan bu rapor, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nda gelinen aşamayı tüm boyutlarıyla ortaya koymaktadır. Bu anlamıyla bu süreçte vereceğimiz mücadelenin ortaklaştırılması ve kiteselleştirilmesi açısından önemli bir işlev taşımaktadır.

TMMOB olarak bugüne kadar başta özelleştirmeler olmak üzere neoliberalizmin tüm tahribatına karşı mücadele ettik. Hukuki girişimler, bilimsel raporlar, teknik yayınlar, basın açıklamaları ve mitingler yoluyla sürdürdüğümüz bu mücadeleyi sürdüreceğiz. Kamusal varlıklarımızı ve değerlerimizin savunucusu olmaya, bilimsel ve teknik aklı toplum yararına kullanmaya, meslek onurumuzu ve meslektaşlarımızı korumaya devam edeceğiz. Elinizdeki bu çalışmanın, bu mücadelenin bir parçası olarak görülmesi dileğiyle...

Emin KORAMAZ
TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı
Ekim 2017

ŞEKİLLER

ŞEKİL 1- 2016 YILI DÜNYA PETROL REZERVİ (KAYNAK: BP)

ŞEKİL 2- 2016 YILI DÜNYA DOĞAL GAZ REZERVİ (KAYNAK: BP)

ŞEKİL 3-TÜRKİYE BİRİNCİL ENERJİ TÜKETİMİ (KAYNAK: EPDK)

ŞEKİL 4- TPAO' NİN GELİŞİMİ (KAYNAK ; <http://www.tpao.gov.tr/tp5/index.php?tp=m&id=93>)

ŞEKİL 5- TÜRKİYE KALAN ÜRETİLEBİLİR REZERV DAĞILIMLARI (KAYNAK: PİGM)

ŞEKİL 6-TÜRKİYE'DE AÇILAN PETROL KUYULARI DAĞILIMI (KAYNAK: PİGM)

ŞEKİL 7- 2016 YILI HAM PETROL VE DOĞAL GAZ ÜRETİM DAĞILIMI (KAYNAK: PİGM)

KISALTMALAR

BP, British Petroleum

BOTAŞ, Boru Hatları ile Petrol Taşıma A.Ş

EİGM, Enerji İşleri Genel Müdürlüğü

EPDK, Enerji Piyasası Genel Müdürlüğü

ETKB, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı

DİTAŞ, Deniz İşletmeciliği ve Tankerciliği A.Ş.

İGSAŞ, İstanbul Gübre Sanayi A.Ş.

İPRAGAZ, Petrol Gazı A.Ş

PİGM, Petrol İşleri Genel Müdürlüğü

PETKİM, Petrokimya A.Ş.

POAŞ, Petrol Ofisi A.Ş.

TPAO, Türkiye Petrolleri A.O. Raporları

TPE, Ton Petrol Eşdeğeri

TPIC, Turkish Petroleum International Company Limited

TÜPRAŞ, Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.

v/g, Varil/Gün

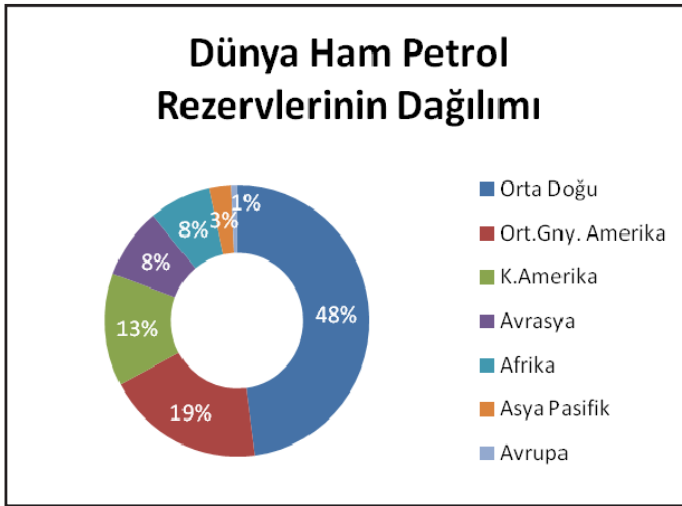
vpe/g, Varil Petrol Eşdeğeri/Gün

I. DÜNYADA PETROL VE DOĞAL GAZ

Dünya enerji tüketiminin %87'si petrol, doğal gaz ve kömür gibi fosil kaynaklardan karşılanmaktadır. Bugün dünya birincil enerji tüketiminde en büyük pay petrole aittir ve bu pay içinde ulaştırma sektörü en fazla tüketim alanı durumundadır. Doğal gaz ve kömür ise büyük ölçüde elektrik üretiminde kullanılmaktadır.

2016 yılı verilerine göre dünya enerji talebinin %33,3'ünü petrol, %24,1'ini ise doğal gaz karşılamıştır. Birincil enerji tüketimi içindeki petrol ve doğal gaz paylarının uzun dönemde de devam edeceği öngörülmektedir

2016 yılı dünya petrol rezervi, 1,7 trilyon varil olarak açıklanmıştır. Orta Doğu, dünya petrol rezervlerinin %47,7'lik bölümüne sahip olup Orta Doğu'yu, %19,2'lik rezerv miktarı ile Orta ve Güney Amerika, %13,3'lük rezerv ile Kuzey Amerika takip etmektedir. Daha sonra Avrasya %8,4, Afrika %7,5, Asya Pasifik %2,8 ve Avrupa %0,7'lik pay ile sıralanmaktadır.

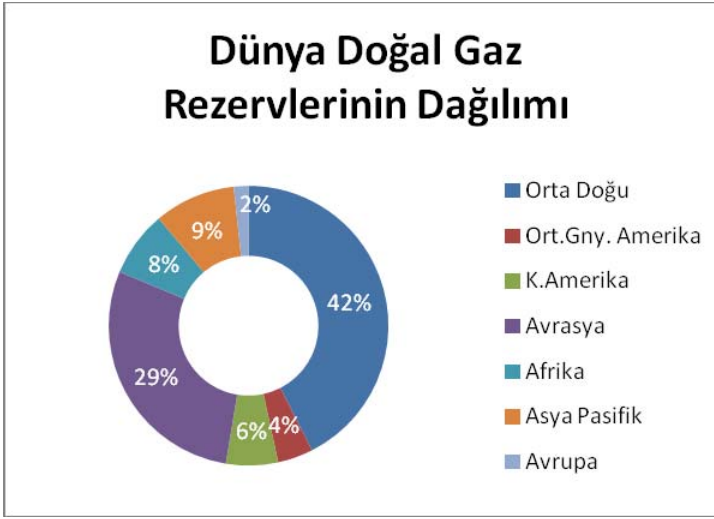
Şekil I- 2016 Yılı Dünya Petrol Rezervi (Kaynak: BP)

2016 yılında dünya petrol üretimi 92,2 milyon varil/gün olarak gerçekleşmiş ve petrolün %34,5'i Orta Doğu bölgesinde üretilmiştir. Dünya petrol tüketimi ise, 2016 yılında 96,5 milyon varil/gün olarak gerçekleşmiştir.

Bugünkü verilere göre 1,7 trilyon olarak belirlenen dünya ham petrol rezerv ömrünün mevcut üretim verileri dikkate alındığında 50,6 yıl olduğu görülmektedir.

2016 yılında dünya doğal gaz rezervleri ise 186,6 trilyon m³ olarak hesaplanmıştır. Dünya doğal gaz rezervlerinin %42,5'i Orta Doğu'da, %28,7'si Avrasya'da, %9,4'ü Asya Pasifik'te, %7,6'sı Afrika'da, %6'sı Kuzey Amerika'da, %4,1'i Orta ve Güney Amerika'da ve %1,7'si ise Avrupa'da bulunmaktadır.

Şekil 2- 2016 Yılı Dünya Doğal Gaz Rezervi (Kaynak: BP)

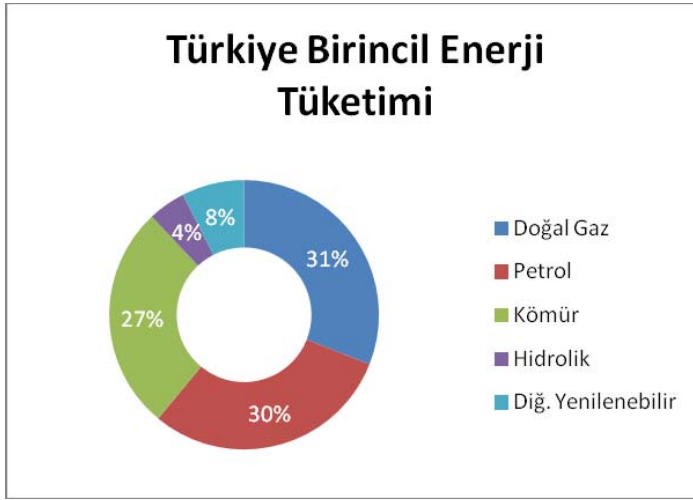
2016 yılı dünya doğal gaz üretimi 3,55 trilyon m³ olarak açıklanmıştır. Küresel doğal gaz talebi de aynı miktarda gerçekleşmiştir.

2016 yılı rezerv ve üretim miktarları dikkate alındığında dünya doğal gaz rezerv ömrünün 52,5 yıl olduğu hesaplanmaktadır. (Kaynak: BP)

2. TÜRKİYE'DE PETROL VE DOĞAL GAZ

Türkiye'nin 129,2 milyon ton petrol eşdeğeri (947 milyon varil) olan birincil enerji talebinde doğal gaz %31 ile birinci sırada yer alırken, petrol %30, kömür %27, Hidrolik %4.5 ve diğer yenilenebilir kaynaklar ise %7.5 lik paylar ile sıralanmaktadır.

Türkiye'nin birincil enerji tüketimi içindeki petrol ve doğal gazın payı ise %60'lar civarında seyretmektedir. (Kaynak: EPDK)

Şekil 3-Türkiye Birincil Enerji Tüketimi (Kaynak: EPDK)

Türkiye birincil enerji tüketiminin sektörel dağılımına bakıldığında; tüketimin %23'ü elektrik üretiminde, %25'i konut ve hizmet sektöründe, %25'i sanayide ve %19'u da ulaştırma sektöründe kullanılmaktadır. (Kaynak: ETKB)

Birincil enerji tüketiminin yerli üretim ile karşılama oranı 2015 yılında %24 olarak gerçekleşmiştir. Diğer bir ifadeyle, 2000'li yılların başından itibaren %70'ler civarında seyreden Türkiye'nin enerjide dışa bağımlılığı son yılların en yüksek düzeyi olan %76 seviyesine yükselmiş bulunmaktadır. (Kaynak: ETKB, EİGM)

2016 yılında, Türkiye'de günlük ortalama 49 bin varil ham petrol üretimi yapılmış; buna karşılık günlük 550 bin varil ham petrol tüketilmiş; 501 bin varil/gün civarında ham petrol ithalatı, 303 bin varil/gün düzeyinde ise işlenmiş ürün ithalatı gerçekleştirilmiştir. 2016 yılında yerli ham petrol üretiminin, toplam tüketime oranı %5,8 olarak gerçekleşmiştir.

2016 yılında petrol fiyatlarının düşük seyretmesi, Türkiye'nin de petrol ve doğal gaz ithalat maliyetinin azalmasını sağlamıştır. Petrol fiyatlarının düşmeye başladığı 2014 yılında 43,6 milyar \$ olan cari açık, petrol fiyatlarının düşük seyrettiği 2015 ve 2016 yıllarında sırasıyla 32,1 milyar \$ ve 32,6 milyar \$ olarak açıklanmıştır. (Kaynak: TPAO 2016 Sektör Raporu, EPDK)

2016 yılı itibarıyla Türkiye kalan üretilebilir ham petrol rezervi 341,6 milyon varil olarak açıklanmıştır. Yeni keşifler yapılmaması halinde ve

mevcut üretim düzeyi dikkate alındığında, kalan üretilebilir ham petrol rezervinin yaklaşık 18,8 yıllık ömrü kaldığı görülmektedir.

Türkiye’de 2016 yılında doğal gaz üretimi 381 milyon metreküp olarak gerçekleşmiştir. Türkiye’nin 48-49 milyar m³ civarında olan yıllık doğal gaz tüketimi dikkate alındığında Türkiye’nin yerli doğal gaz üretiminin tüketime oranı % 0,8 olmuştur. Bu durumda, Türkiye’nin, doğal gazda dışa bağımlılık oranı %99,2 seviyesine yükselmiştir. Tüketilen doğal gazın da yaklaşık %50’si ise elektrik üretimi için kullanılmıştır. (Kaynak: EPDK)

Türkiye’nin doğal gaz rezervi ise 2016 yılı itibarıyla 5,1 milyar m³ dür. Yeni gaz sahaları bulunmadığı takdirde, kalan üretilebilir doğal gaz rezervi yaklaşık 13,5 yılda tüketilecektir.

Türkiye’nin birincil enerji tüketimi içinde petrol ve doğal gaz payının %60’lar seviyesinde olduğu, petrolde %94,2, doğal gazda ise %99,2 oranında dışa bağımlı olduğumuz ve değişen fiyatlara göre de yılda 30-50 milyar dolar arasında dış ödeme yaptığımız dikkate alındığında, Türkiye’nin petrol ve doğal gazda dışa bağımlılığının mümkün olan ölçüde azaltılmasına yönelik olarak yurt içinde petrol arama ve üretim faaliyetlerine önem verilmesinin ve bu görevi kamusal bir anlayışla yerine getirecek bir devlet kuruluşuna yani Türkiye Petrollerine olan ihtiyacın önemi de tartışmasız bir gerçeklik olarak ortaya çıkmaktadır. TPAO’nun bu görevi ülke içinde yerine getirirken, yurt dışında da arama ve üretim faaliyetlerini arttırarak sürdürmesi de ayrı bir önem taşımaktadır.

2.1 Türkiye Petrolleri A.O.’nin Kuruluşu ve Hukuki Yapısı

Ülkemizde petrol emarelerinin varlığından ilk kez 18. yüzyılda yaşayan tarihçi Evliya Çelebi tarafından bahsedilmiş; ilk çalışmalara ise, 19. yüzyılın ikinci yarısında başlanmış ve 13 Ekim 1934 tarihinde Mardin İline bağlı Midyat İlçesi’nin Başpirin bölgesinde Anadolu’daki ilk petrol kuyusu açılmıştır.

14 Haziran 1935 tarihinde Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünün kuruluşu ile ‘Altın ve Petrol Arama ve İşletme İdareleri’nin bütün hakları MTA Enstitüsüne geçmiştir. 1935’de Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü’nün kuruluşu ile yoğunlaşan petrol arama faaliyetleri sonucunda

Batman ilindeki Raman Dağında 1939 yılında açılmaya başlanılan kuyuda 1940 yılında ilk petrole rastlanmıştır. MTA tarafından yapılan petrol aramacılığı sonunda 1945’de Raman, 1951 yılında ise Garzan petrol sahaları keşfedilmiştir.

1954’de çıkarılan 6326 sayılı Petrol Yasası; petrol aramacılığını yerli ve yabancı özel şirketlere açmış; ilk Petrol Kanunu’nun çıkarılmasından sonra 10 Aralık 1954 tarihinde ise 6327 sayılı kuruluş kanunu ile petrol endüstrisinin bütün alanlarında faaliyet gösteren Milli Petrol Şirketi özelliklerine sahip olarak Türkiye Petrolleri kurulmuştur.

Daha sonra Türkiye Petrolleri, Resmi Gazete’de yayımlanan 60 sayılı “İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları” hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve 2929 sayılı Kanun gereğince yeni kurulan Türkiye Petrol Kurumu’na tabi bir bağlı ortaklık haline getirilmiştir. 6327 sayılı TPAO Kanunu da 28 Ekim 1983 tarihli mükerrer resmi gazetede yayımlanan 98 sayılı “Türkiye Petrol Kurumu Kuruluşu Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin 18.maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır.

18 Haziran 1984 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kararname’nin 60. maddesine ekli liste ile TPAO Bağlı Ortaklık olmaktan çıkarılmış, kaldırılan Türkiye Petrol Kurumu’nun yerine Başbakanlıkla ilgili bir “İktisadi Devlet Teşekkülü” haline dönüştürülmüştür.

Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulunca düzenlenen ve 9 Kasım 1984 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan “Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Ana Statüsü” fiilen ve hukuken TPAO’yu bir “İktisadi Devlet Teşekkülü” haline getirmiştir.

233 sayılı KHK’nın 2. maddesinde, İktisadi Devlet Teşekkülü; sermayesinin tamamı devlete ait, iktisadi alanda ticari esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan, kamu iktisadi teşebbüsü olarak tanımlanmıştır.

İktisadi Devlet Teşekkülleri’nin; sermayesinin tamamı devlete aittir, Bakanlar Kurulu kararı ile kurulur, Sayıştay denetimine tabidirler ve ilgili bakanlık; teşebbüs, müessese ve bağlı ortaklık faaliyetlerinin

kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine uygun olarak yürütülmesini gözetmekle görevlidir.

Sermayesinin tamamı devlete ait bir İktisadi Devlet Teşekkülü olan Türkiye Petrolleri A.O., 3046 sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkındaki Kanunun 11. maddesi hükmü kapsamında Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın ilgili kuruluşudur.

Kuruluşundan itibaren kamu adına petrol arama, sondaj, üretim, rafinaj ve pazarlama faaliyetlerini yürüten TPAO; bu petrol alanlarında ihtiyaç duyulan ve sayıları 28'i geçen bağlı ortaklıklar ve iştiraklerinin kurulmasını da sağlamıştır.

Bu kapsamda, dikey yapılanmaya giden Türkiye Petrolleri, TÜPRAŞ (Rafineriler), POAŞ (Dağıtım ve Pazarlama), DİTAŞ (Deniz tanker taşımacılığı), PETKİM (Petrokimya tesisleri), İGSAŞ (Gübre Fabrikaları), İPRAGAZ (LPG Dağıtımı), BOTAŞ (Boru Hatları ile Petrol Taşıma) gibi stratejik öneme sahip katma değeri yüksek kuruluşları da bünyesinde kurmuştur.

Böylece ham petrolün aranması, üretimi, taşınması, rafinajı, dağıtımı ve petrokimyasal üretimleriyle TPAO entegre bir yapı haline gelmiştir. Tüm dünya örneklerinde olduğu gibi, kurumun entegre bir yapı olarak çalışılmasındaki amaç, büyük gelir sağlayan bağlı kuruluş gelirleriyle riskli ve yüksek maliyetli olan arama faaliyetlerinin finanse edilmesi ve petrol sektörünün tüm aşamalarının bütünlüklü bir yapı içinde sürdürülmesinin sağlanması olmuş ve 1985 yılında 1984 yılı değerleri ile ABD dışında Dünya'nın en büyük şirketleri arasında 63.sırada yerini almıştır. Entegre yapısının ortadan kaldırılması nedeniyle de 1989 yılından sonra Dünya'nın en büyük 500 şirketi sıralamasında bir daha yer bulamamıştır.

Ödenmiş sermayesi 3,31 milyar TL olan TPAO'nun, 2015 yılı sonu itibarıyla aktif toplamı 14,7 milyar TL'ye ulaşmıştır. Kuruluşun yatırım harcaması, 2015 yılında 1,2 milyar TL, brüt satışları ise 2 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Ankara'daki Genel Müdürlüğün yanı sıra, Batman, Adıyaman ve Trakya Bölge Müdürlükleri bulunan TPAO'nun 2017 Temmuz itibarıyla kapsam içi ve dışı toplam personel sayısı 4.219 dur.(Kaynak: TPAO)

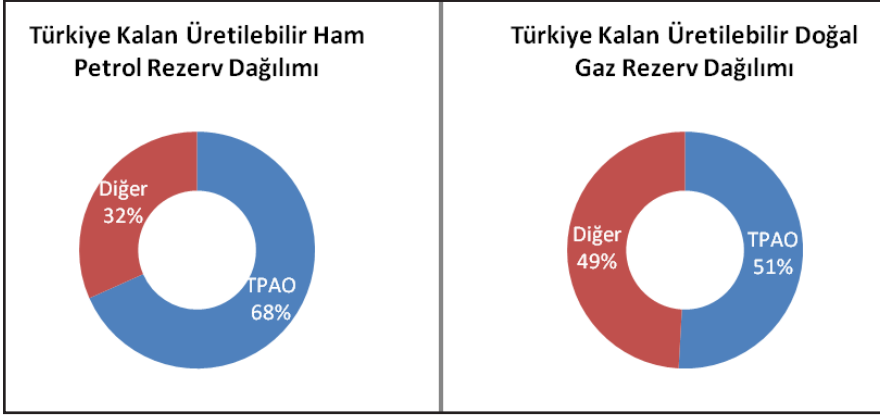
2.2 TPAO' nın Gelişimi

63 YILIN KİLOMETRE TAŞLARI	
Batman Rafinerisi kuruldu	1953
TPAO 150 Milyon TL sermaye ile 12 Aralık 1954'te kuruldu.	1954
TPAO'nun ilk keşfi GERMİK-1	1958
Batman Petrol Spor	1958
Ortaklığın ilk Bölge Müdürlüğü kuruldu	1959
İPRAŞ kuruldu	1960
İkincil Üretim Yöntemleri uygulamaya başlandı	1960
Türkiye'nin en büyük rezervi BATI RAMAN Sahası	1961
TPAO Akaryakıt istasyonları kuruldu	1963
Tuzla kampı hizmete girdi	1963
PETKİM kuruldu	1965
İSİLİT Ltd. kuruldu	1965
İPRAGAZ kuruldu	1966
Toprağın Kanı filmi çekildi	1966
İlk boru hattının açılışı (Batman-Dörtyol, Iskenderun)	1967
Aliğa Rafinerisi (İzmir) kuruldu	1967
Araştırma ve Etüd Projesi (Gölbaşı) kuruldu	1967
Yıllık Üretim 1 Milyon varil'i aştı	1968
TPAO Batman Orkestrası Altın Mikrofon'u aldı	1968
TÜMAŞ kuruldu	1969
Ortaklık deniz aramalarına başlıyor, PAYAS-1	1970
İlk doğalgaz bulundu, Hamitabat	1970
Adıyaman'da ilk petrol keşfi, Adıyaman-2	1971
İGSAŞ kuruldu	1971
İPRAŞ tamamen Ortaklığa devroldu	1971
Adıyaman-Sarı petrol boru hattı işletmeye açıldı	1972
Veri işlem merkezi kuruldu	1973
DİTAŞ kuruldu	1974
Araştırma Merkezi kuruldu	1974
BOTAŞ kuruldu	1974
ADAŞ kuruldu	1974
Kıbrıs Türk Petrolleri Ltd. Şti. kuruldu	1974
İSİLİTAŞ kuruldu	1975
Üretimde 100 Milyonuncu varil	1975
Libya Arap- Türk Ortak Mühendislik ve Mimarlık Hizmetleri A.Ş. kuruldu	1983
TPAO da statü değişikliği ve entegrasyonda çözülme	1983
Türkiye'de "En fazla üretim yapan kuruluş" ünvanı,	1983
Ortaklığın ikinci bölge müdürlüğü, TRAKYA BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ	1984
TPAO, ABD dışındaki dünyanın en büyük şirketi arasında 63. Sırada	1985
Günlük Dinlenme Tesisleri hizmete girdi	1985
Kırıkkale Rafinerisi kuruldu	1986
Sondaj rekoru 123 kuyuda 224.392 m. Sondaj (31 kule ile)	1986
TPAO yurtdışına açılıyor	1987
TPIC kuruldu	1988
Yorum sistemlerinde modernizasyon-üç boyutlu yorum	1991
Altın yıl-üretimde 50 yılın rekoru-KARAKUŞ petrol sahasının keşfi	1991
ADİYAMAN BÖLGE MÜDÜRLÜĞÜ kuruldu	1992
Ortaklık Kazakistan'da	1993

2.3 Türkiye Petrolleri'nin Sektördeki Yeri

Türkiye Petrolleri, kuruluşundan bugüne kadar Türkiye petrol arama ve üretim sektöründe bir lokomotif görevini üstlenmiştir.

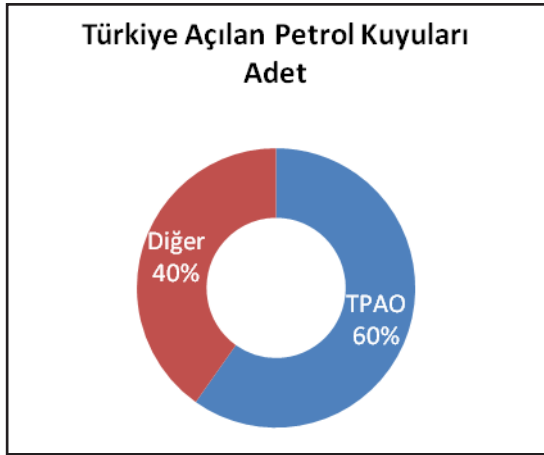
TPAO bugün, Türkiye kalan üretilebilir ham petrol rezervlerinin 226,4 milyon varil ile %68'ine sahiptir. Kalan üretilebilir doğal gaz rezervleri içinde ise 2,5 milyar m³ ile TPAO'nun %51 payı bulunmaktadır. (Kaynak: PİGM)

Şekil 5- Türkiye Kalan Üretilebilir Rezerv Dağılımları (Kaynak: PİGM)

Türkiye'de bugüne kadar hidrokarbon aramacılığına yönelik olarak yapılan toplam jeolojik saha etütlerinin %70'i, jeofizik etütlerin %75'i Türkiye Petrolleri A.O. tarafından yerine getirilmiştir.

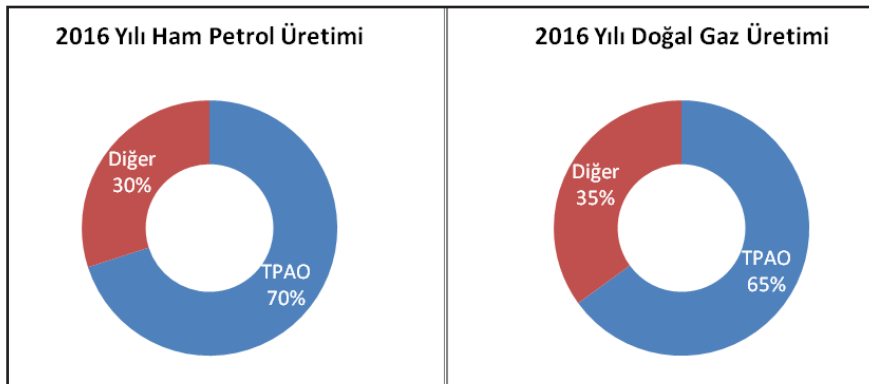
Türkiye'de başlangıçtan 2016 yılı sonuna kadar toplam 4734 ham petrol ve doğal gaz kuyusu açılmıştır. Bu kuyulardan 2829 adedi Türkiye Petrolleri A.O. tarafından açılmış olup, TPAO Türkiye'deki petrol kuyularının %60'ını açmış bulunmaktadır.

Şekil 6-Türkiye’de Açılan Petrol Kuyuları Dağılımı (Kaynak: PİGM)

Yine, Türkiye’de bugüne kadar keşfedilen 145 ham petrol sahasından 81 adedi ve 80 doğal gaz sahasının 33’ü TPAO tarafından keşfedilmiştir.

Türkiye Petrolleri A.O. tarafından, 2016 yılında yurt içinde toplam 12,2 milyon varil ham petrol (33.400 varil/gün) ve 248 milyon m³ doğal gaz üretilmiştir. Türkiye Petrolleri A.O, ülkemizdeki yıllık ham petrol üretiminin %70’lik bölümünü, doğal gaz üretiminin ise %65’ini gerçekleştirmektedir.

Şekil 7- 2016 yılı Ham Petrol ve Doğal Gaz Üretim Dağılımı (Kaynak: PİGM)

2016 yılı sonuna kadar Türkiye’de bugüne kadar üretilen toplam ham petrolün %56’sı ve toplam doğal gaz üretiminin de %67’si Türkiye Petrolleri A.O. tarafından gerçekleştirilmiştir.

(Kaynak: PİGM)

Türkiye Petrolleri 2012 yılının sonunda Barbaros Hayreddin Paşa sismik gemisini satın alarak Türkiye’de ilk defa kendi imkanları ile başta Karadeniz olmak üzere denizlerdeki petrol aramacılık faaliyetlerine başlayarak önemli bir gelişmeyi de sağlamıştır.

Türkiye Petrolleri tarafından 2016 yılında 156 milyon \$’ı yurt içi, 1,3 milyar \$’ı yurt dışı olmak üzere toplam 1,47 milyar \$ yatırım harcaması gerçekleştirilmiştir.

Son on yılda ise Türkiye Petrolleri tarafından 13,2 milyar \$ yatırım harcaması yapılmıştır.

İstanbul Sanayi Odası (İSO) “Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu” 2016 yılı raporuna göre Türkiye Petrolleri 1 milyar 386 milyon TL ile genel sıralamada 66. , kamu şirketleri sıralamasında ise 6. olmuştur. Türkiye Petrolleri son 10 yılda devlete 7 Milyar Dolar katkıda bulunmuştur. (KAYNAK: TPAO Basın Bülteni)

TPAO Türkiye için, vergi gelirlerinde de artarak devam eden bir öneme sahiptir. Türkiye Petrolleri A.O. (TP) geçtiğimiz yıl 20. olduğu “Kurumlar Vergisi Rekortmenleri Listesi”nde dokuz (9) basamak yükselerek on birinci (11.) olmuştur. Maliye Bakanlığı’nın açıklamış olduğu Türkiye’nin 2016 yılına ilişkin en çok vergi beyan eden ilk 100 kurum listesinde, Türkiye Petrolleri üç yüz doksan beş (394.988.863,65 TL) Milyon TL’lik tahakkuk eden vergisi ile bir önceki yıla göre dokuz (9) basamak yükselerek on birinci (11.) sırada yer almıştır. Türkiye Petrolleri son 10 yılda devlete 7 Milyar Dolar katkıda bulunmuştur. (KAYNAK: TPAO Basın Bülteni)

Diğer taraftan, Petrol Kanunu gereğince Türkiye’de üretilen ham petrol ve doğal gazın %12.5’i oranında alınan Devlet Hissesi olarak TPAO 2016 yılında 186 milyon TL devlete ayrı bir ödeme gerçekleştirmiştir.

Görüldüğü gibi Türkiye Petrolleri A.O., ülkemiz ham petrol ve doğal gaz arama ve üretim faaliyetlerinin önemli bir kısmını gerçekleştirmiş, ülkemizin jeolojik yapısı nedeniyle çok sınırlı olan hidrokarbon potansiyelini ortaya çıkarmasının yanı sıra yurt dışı arama, üretim ve taşıma faaliyetlerinde bulunarak petrolde dışa bağımlılığımızı azaltma yönünde önemli bir görevi yerine getirmeye devam etmektedir. TPAO, bu faaliyetleri sonucunda ülke ekonomisine de önemli katkıları olan bir kamu kuruluşu olmuştur.

Türkiye Petrolleri yurt dışı arama, üretim ve taşıma faaliyetlerini bağlı kuruluşları vasıtasıyla yürütmektedir.

2.4 TPPD (Türkiye Petrolleri Petrol Dağıtım Ltd. Şti)

1963 yılında ana kuruluşu TPAO'nun Türkiye Petrolleri markasıyla kurduğu akaryakıt istasyonları, 16 Şubat 2006 tarihinde TPIC'in alt kuruluşu olarak TP Petrol Dağıtım LTD. ŞTİ adı altında kurulmuş; 15 Ocak 2007 tarihinde ise akaryakıt pazarlama faaliyetine başlamıştır.

Türkiye Petrolleri, 2012 yılında akaryakıt satışlarında en büyük işlem hacimli 8 şirket arasına girmiş, siyah ürün satışlarında 5. büyük şirket, toplam akaryakıt satışlarında 6. büyük şirket olmayı başarmıştır.

2012 yılının ilk altı ayında 160, Nisan 2013'te 195, 2014 yılında 250 ve 2015 yılında 300'ü aşan istasyon sayısına ulaşan Türkiye Petrolleri, son 3 yılın en hızlı büyüme gösteren akaryakıt şirketlerinden biri olmuştur. Millî akaryakıt dağıtım şirketimiz Türkiye Petrolleri (TPPD), Resmi Gazete'nin 22 Ocak 2013 tarih ve 28536 numaralı sayısında yer alan 2012/4152 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla TPAO'ya bağlı TPOC'a devredilmiştir.

Türkiye Petrolleri; dağıtım şirketi olabilmenin en önemli temel şartı olan depolama ve lojistik altyapı çalışmaları çerçevesinde, Dörtyol (94.000 m³), Kırıkkale (21.000 m³) ve İzmit (10.000 m³) depolarını hizmete açmıştır.

Akaryakıtın dağıtımının kendi kontrolünde yapılabilmesi için Avrupa Birliği normlarında bir tanker filosu oluşturan ve 400'e yakın akaryakıt bayisine ulaşan TP, şehir merkezleri başta olmak üzere yaygın bir dağıtım ağını da yaratmıştır.

Türkiye’de faaliyet gösteren tek kamu sermayeli akaryakıt dağıtım şirketi olan ve dağıtım sektöründeki yüzde 4.4 pazar payı ile alanındaki en büyük 6 şirket arasında yer alan Türkiye Petrolleri Petrol Dağıtım A.Ş., 19 Ocak 2017 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak resmileşen satış ile 490 milyon Türk Lirasına satılarak özelleştirilmiştir.

2.5 Türkiye Petrolleri Denizaşırı Ltd. Şirketi (TPOC)

TPOC Ltd. Şirketi, 2014 yılı sonu itibariyle Hazar Denizi’nin Azerbaycan bölümünde yer alan projelerden Şah Deniz’de %19, Alov’da ise %10 hisse sahibidir. Libya’da operatör olarak Murzuk Basenindeki bir blokta %100 hisseye sahip bulunmaktadır. Rusya’da %49 hisse ile ortak olduğu Baytugan Sahasında petrol üretim ve işletme faaliyetlerini sürdürmekte; Afganistan’da arama çalışmalarına devam etmektedir. Irak’ta kurduğu proje şirketleri vasıtasıyla Badra Sahasında %10, Missan Sahasında %11,25, Siba Sahasında %40 ve operatör olarak Mansuriya Sahasında %50 hisse ile faaliyette bulunmaktadır. Libya’da, 2014 yılında başlayan iç karışıklıklar sebebiyle faaliyetleri askıya alınmış durumdadır.

TPOC Ltd. Şti.’nin Trablus-Libya ve Bağdat-Irak’ta birer adet brans ofisi ile Lefkoşa KKTC ve Bakü Azerbaycan’da birer adet temsilciliği bulunmaktadır.

Türkiye Petrolleri A.O., yurt dışı üretim faaliyetleri sürdürdüğü Azerbaycan, Irak ve Rusya’da 2015 yılında; Azerbaycan’da, Azeri Çıralı Güneşli (ACG) Projesi’nden 17.407 varil/gün petrol, Şah Deniz Projesi’nden 1,67 milyar m³/yıl doğal gaz ve 8.669 vpe/g kondensat; Irak, Missan Projesi’nden 4.515 v/g, Badra Projesi’nden 3.128 v/g petrol ve Rusya’da Baytugan Sahası’ndan 5.563 varil/gün petrol üretilmiştir.

TPAO’nun hisselerinin bulunduğu Azerbaycan, Irak ve Rusya’daki projelerle gerçekleşen yaklaşık 67.000 vpe/g’lük üretim de düşünüldüğünde, Türkiye Petrolleri’nin 2016 yılı yurt içi ve yurt dışı günlük üretimi toplam 104 bin vpe/g olarak gerçekleşmiştir

2.6 Türkiye Petrolleri BTC Ltd. Şirketi (TPBTC)

Türkiye Petrolleri'nin de % 6,53 hissesinin bulunduğu 1,2 milyon v/g kapasiteli Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) ham petrol boru hattından 2015 yılında yaklaşık 742,5 bin v/g'lük petrol Ceyhan'a ve buradan da dünya pazarlarına taşınmıştır.

Irak-Türkiye ham petrol boru hattından ise 192.400 v/g'lük ham petrol taşımıştır.

2.7 Türkiye Petrolleri SCP Ltd. Şirketi (TPSCP)

Güney Kafkasya Doğal Gaz Boru Hattı Projesi kapsamında 2003 yılında SCPC "South Caucasus Pipeline Company" kurulmuştur. Türkiye Petrolleri'nin %19 hissesine sahip olduğu Bakü-Tiflis-Erzurum (BTE) doğal gaz boru hattından 2015 yılında 9,8 milyar m³'lük Azerbaycan/Şah Deniz doğal gazı taşınmıştır. BTE boru hattının doğal gaz taşıma kapasitesinin yıllık 20 milyar m³'e çıkarılması için çalışmalar devam etmektedir. (KAYNAK: TPAO 2016 Sektör Raporu)

2.8 TPAO Yapısında Yapılan Değişiklikler

1980'li yıllara kadar petrol sektörünün aramacılıktan dağıtıma kadar her alanında bağlı kuruluşları ile faaliyet gösteren TPAO, bu yıllarda başlayan ve özelleştirmeler ile kamu kuruluşlarının yerli ve yabancı tekellere devredilmesini getiren neoliberal politikalar sonucunda önemli yapısal değişimlere uğratılmıştır. 1984 yılında çıkarılan 233 sayılı KHK ile sermayesinin tamamı kamuya ait bir iktisadi devlet teşekkülü olarak yeniden yapılandırılmış ancak; Ana Sözleşmesinde yapılan diğer bir değişiklikle Ortaklığın amaç ve faaliyet konuları; arama, üretim, sondaj faaliyetleri ile sınırlandırılmış; rafinaj, pazarlama ve boru hatları ile petrol taşımacılığı TPAO'nun faaliyet konuları olmaktan çıkarılmıştır. Böylece dikey entegrasyonunu yitiren TPAO; bağlı ortaklıkları ve iştiraklerinin yanı sıra kendi ortaklık statüsünde yapılan düzenlemelerle de yatırım ve gelir imkanlarından da ciddi kayıplara uğratılmıştır.

28 Mayıs 1986 tarih ve 3291 sayılı KİT'lerin özelleştirilmesi hakkındaki hükümleri de içeren Kanun gereğince alınan kararlarla TPAO'nda yeni değişimler yaşanmış, TÜPRAŞ, POAŞ, DİTAŞ, PETKİM, İGSAŞ, BOTAŞ gibi stratejik öneme sahip katma değeri yüksek iştiraklerindeki hisse devirleri ile yeniden kayba uğratılmıştır.

Bu kuruluşlar zaman içerisinde dikey yapılanmadan koparılarak her biri ayrı birer şirket haline getirilmiş, bu sürecin takip eden aşamalarında; 233 sayılı KHK ile TPAO'ya bağlı ortaklık haline getirilen TÜPRAŞ, Başbakanlık Kamu Ortaklığı'nın 10 Temmuz 1990 tarih ve 90/3 sayılı kararı ile POAŞ, 5 Eylül 1990 tarih ve 90/7 sayılı Kararı ile ve Yüksek Planlama Kurulu'nun 25 Kasım 1993 tarih ve 93/35 sayılı Kararıyla DİTAŞ özelleştirme kapsamına alınmıştır.

Bu kuruluşlardan DİTAŞ 1991, İPRAGAZ 1992, POAŞ 2000-2002 yılında, İGSAŞ 2004 yılında, TÜPRAŞ 2006 yılında ve PETKİM 2008 yılında satılarak BOTAŞ hariç bağlı kuruluşlarının tamamı özelleştirilmiştir.

BOTAŞ ise, Bakanlar Kurulu'nun 8 Şubat 1995 tarih ve 95/6526 sayılı Kararı ile TPAO'nun bağlı ortaklık statüsünden çıkarılarak "Teşekkül" şeklinde yapılandırılmıştır.

Yurt dışında faaliyette bulunmak üzere hisselerinin tamamına TPAO'nun sahip olduğu ve Jersey (İngiltere) Ticaret Siciline kayıtlı bir yurt dışı TPAO iştiraki olarak Turkish Petroleum International Company Limited (TPIC) 1988 yılında kurulmuştur. TPIC, 2013 yılında bir Bakanlar Kurulu Kararı ile BOTAŞ'a devredilmiştir.

Daha sonra, 2013 yılında yürürlüğe sokulan 6491 sayılı Petrol Kanunu'nda yapılan değişiklikler ile TPAO'nun devlet adına petrol arama ve üretim faaliyetlerinde bulunan bir kuruluş olduğu kanundan çıkarılmış, bundan Kaynaklanan kamu yararına yönelik önemli ayrıcalıkları da kaldırılarak özelleştirilmesinin önü açılmıştır.

5 Şubat 2017 tarihinde Resmi Gazete yayımlanan bir Bakanlar Kurulu Kararı ile hisselerinin tamamı hazineye ait olan TPAO, Varlık Fonu'na aktarılmıştır.

20 Temmuz 2017 tarih ve 30129 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 2017/10472 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile TPAO'ya ait sondaj, workover, kuyu tamamlama ve jeofizik operasyonları servis hizmetlerine ait her türlü araç, iş makinesi, kule, gemi, diğer ekipman, malzeme, sondaj park sahaları ve müstemilatı TPIC'e bedelsiz olarak devredilmiştir. Devredilen servis hizmet işlerinde kullanılan taşınmazlar da TPIC'in kullanımına tahsis edilmiştir.

Son olarak 2017 yılı içinde halen yasalaşmak üzere TBMM gündeminde olan İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı'na eklenen bir madde ile Türkiye Petrolleri A.O. Genel Müdürlüğü ve BOTAŞ gibi bazı kuruluşlarda çalışan toplu iş sözleşmesine tabi olmayan kapsam dışı personelinin iş ilişkileri nedeniyle sözleşmeden veya kanundan doğan her türlü hukuk uyuşmazlıklarına ilişkin dava ve işlerin iş mahkemelerinde görüleceği şeklinde bir değişikliğe gidilmektedir.

3. TPAO İLE İLGİLİ SON GELİŞMELER

TPAO üzerine oynanan oyunlar son yıllarda hızla artmış; 2017 yılında TPAO ile ilgili düzenlemeler arka arkaya gündeme gelmeye başlamıştır.

3.1 Varlık Fonu

5 Şubat 2017 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan bir Bakanlar Kurulu Kararı ile hisselerinin tamamı hazineye ait olan TPAO Varlık Fonu'na aktarılmıştır.

Türkiye Varlık Fonu Yasası dikkatlice incelendiğinde bu fona devredilen şirketlerdeki kamu paylarının rahatlıkla satılabileceği, bu kurumların gelir ve giderlerinin her türlü denetimden uzak ve istenilen her kesim ve zümreye aktarılabileceği, varlıklarının istenildiği şekilde rehin ve ipotek verilebileceği görülmektedir. Ayrıca, bu fona bağlı kamu kuruluşları, kamu kurum kuruluş ve ortaklıklarına uygulanan mevzuat ve Kamu İhale Kanunu'nda belirtilen kısıtlamalara tabi olmaktan çıkarılmış; bu fon, TBMM ve Sayıştay denetiminden de muaf tutulmuştur.

Doğal Kaynak gelirleri ya da döviz rezerv fazlası olan ülkelerde işleyen bu fonun her iki kaynağın da olmadığı ülkemizdeki kaynaklarının neler olacağı konusu üzerinde ciddi olarak durulması gereken bir durum olduğu açıktır.

Hatta mevcut kimi ekonomik çevreler varlık fonu üzerinden yürütülen politikaları eleştirmektedir;

“(1) Türkiye Varlık Fonu, herhangi bir emtiaya ya da bir gelir fazlalığına dayanmamaktadır. Türkiye'nin petrol, doğalgaz gibi bir emtiayı ihraç ederek elde ettiği gelirleriyle yaratabildiği bir bütçe fazlası olmadığı gibi cari fazlası veya fazla veren bir kamu emeklilik sistemi de yoktur. Tam tersine Türkiye, son dönemlerde azaltmış olsa da bütçe açığı ve cari açık veren, kamu emeklilik sisteminin açığını da bütçeden karşılayan bir sisteme sahiptir. Gelir fazlası olan tek kamu fonu İşsizlik Sigortasıdır. O da bu amaç için kullanılmayacak bir fondur. Özetle Türkiye'nin bir varlık fonu kurmak için gerekli emtiası da gelir fazlası da yoktur.

(2) Fon'un gelirleri sıralanmış olduğu halde giderlerinin hangi alanlara yöneleceği konusunda yasada hiçbir açıklama bulunmamaktadır. Hangi giderlere yöneleceğini kanun metninden değil genel gerekçedeki açıklamalardan anlaşılmaktadır. Bu durumda bu yasaya göre yapılacak gider denetiminin neye dayanarak yapılacağını çıkarmak mümkün görünmemektedir.

(3) Varlık Fonu için yeni bir gelir tanımlanmamakta, sadece bütçeye gidecek gelirlerin bir bölümü bu Fon'a aktarılmış olmaktadır. Normal olarak bütçeye aktarılan özelleştirme gelirlerinin Fon'a yönlendirilmesi ve bütçe gelirlerinden Fon'a pay verilmesi, bütçe gelirlerinin azalmasına ve dolayısıyla bütçe açıklarının artmasına yol açacak bir gelişmedir.”

(Kaynak; <http://www.mahfiegilmez.com/2016/08/varlik-fonu.html>)

Anonim Şirket statüsünde olan Türkiye Varlık Fonu, ticari bir şirket niteliğindedir ve kendisine devredilen kurum ve kuruluşlarını istediği gibi satma ve devretme yetkisine sahip olup, hisselerinin tamamı Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na aittir. Bu durumda, fonun

kaynaklarının da; devredilen kuruluşların özelleştirilmesinden veya bu kuruluşların varlıklarının rehin gösterilerek yaratılacak kaynaklardan oluşacağı açık olarak ortaya çıkmaktadır.

TPAO'nun yılda 1.8 milyon ton üretim yapan 80 civarındaki ham petrol sahası, yılda 248 milyon metreküp doğal gaz üreten yaklaşık 40 sahası veya diğer tüm varlıkları ya doğrudan özelleştirilecek ya da alınacak kredi karşılığında bu varlıkları önce rehin ve ipotek edilecek, sonra alınan borçlar karşılığında yabancı kredi kuruluşlarına devredilebilecektir.

TPAO ile birlikte Varlık Fonu A.Ş.'ne devredilen BOTAŞ'ın da, sahip olduğu uluslararası kontratlar yoluyla bir tedarik şirketi, iletim hatları kanalıyla da iletim hattı sahibi olduğu göz önüne alındığında; tedarik ile iletim şebekesinin ayrı yapılması sağlanarak, bu bölümlerin de ayrı ayrı özelleştirilmesinin de yakın zamanda ayrıca gündeme getirileceği de çok açıktır.

Yapılan bu düzenleme ile, TPAO'nun ve BOTAŞ'ın halkın gözünden kaçırılarak gizlice özelleştirilmesinin zemininin hazırlandığı açık olarak görülmektedir.

Sonuç olarak, bu yöntem ile özelleştirilen kamu varlıkları ile çalışanların emekleri üzerinden biriken fonlar Türkiye Varlık Fonu AŞ'nin sermayesine/mal varlığına dönüşecek; bu Kaynaklar daha sonra her türlü kamusal denetimden muaf olarak siyasi iktidarın varlığını sürdürmesinin hedeflerine ve çılgın projelerine transfer edilecektir.

3.2 Sondaj, Kuyu Tamamlama, Jeofizik Operasyonlar Hizmet ve Ekipmanlarının TPIC'e Devri

Siyasi iktidarın TPAO üzerindeki özelleştirme yol haritasının adımlarına devam edilmiş ve Resmi Gazete'de 20 Temmuz 2017 tarihinde yayınlanan Bakanlar Kurulu Kararı ile ham petrol ve doğal gaz arama ve üretim faaliyetleri kapsamında Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına ait sondaj, workover, kuyu tamamlama ve jeofizik servis hizmetlerine ait her türlü araç, iş makinesi, kule,

gemi, diğer ekipman, malzeme, sondaj park sahaları ve müstemilatı Turkish Petroleum International Company'ye (TPIC) bedelsiz olarak devredilmiştir.

Turkish Petroleum International Company Limited (TPIC), Jersey (İngiltere) Ticaret Siciline kayıtlı bir TPAO iştiraki olarak yurtdışında arama ve üretim faaliyetlerinde bulunmak üzere kurulmuş ve 2013 yılında BOTAŞ'a devredilmiş olan bir kuruluştur.

Ülkemizde petrol arama ve üretiminde bugüne kadar yapılan jeofizik saha faaliyetlerinin % 75'ini, yapılan tüm sondaj faaliyetlerinin % 60'ını kamu yararı doğrultusunda faaliyet gösteren bir kamu kuruluşu olarak gerçekleştiren TPAO'nun vermiş olduğu bu hizmetler, artık Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketine ait olan ve yurtdışında vergi cenneti adalarda bir offshore şirketi olarak kurulan Turkish Petroleum International Company'e (TPIC) devredilmiş olacak; TPAO'nun Türkiye'nin jeolojik olarak en riskli bölgelerinde, tartışmalı denizlerinde kar amacı gütmeksizin petrol potansiyelimizi ortaya koymak için yürüttüğü bu faaliyetler de artık son bulacaktır.

Bu devir kararı ile, TPIC'in yurt dışı ve yurt içinde sahip olduğu petrol ruhsatları TPAO'ya devredilecek; bu hizmetlerde çalışan TPAO personeli de bir protokol ile TPIC'e geçecektir. Yine aynı karar ile, TPAO, devrettiği bu hizmetleri de ücreti karşılığında TPIC'ten alacak ve TPIC adına tescil edilen petrol sahalarındaki üretimden TPIC gelir payı alacaktır

Diğer taraftan, TPAO bünyesinde bu hizmetleri yürüten ve kamu hizmetinden uzak sadece kar odaklı özel sektör mantığıyla çalışan TPIC'e geçecek olan mühendis ve işçi tüm çalışanlar kazanılmış özlük haklarından yoksun güvencesiz bir çalışmaya mahkum olacaklardır.

Bu karar ile, ülkemizin ham petrol ve doğal gaz arama ve üretim alanında en önemli stratejik kamu kuruluşu olan Türkiye Petrolleri A.O. (TPAO) bir kez daha parçalanarak küçültülmüştür. TPAO'nun bünyesinde olan bu hizmet birimleri ve tüm makinelerinin, Varlık

fonu kapsamında olan BOTAŞ'a bağlı olan TPIC'e devredilmesi ile daha bir kolay özelleştirilmesinin yolu açılmıştır.

Kurum bünyesinden kopartılarak özelleştirilen daha önceki İPRAGAZ, PETKİM, DİTAŞ, TÜPRAŞ ve POAŞ örneklerinde olduğu gibi, iktidarda bulunduğu 15 yıl boyunca, üretime, sanayileşmeye ve istihdama dayalı ekonomi politikaları yerine, kamu varlıklarının satışına ve kamu hizmetlerinin ticarileştirilmesine dayalı bir rant ekonomisi kuran AKP iktidarı, TPAO'yu yeniden parçalara bölerek ayrı ayrı özelleştirilmesinin yol taşlarını döşemektedir.

3.3 İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı'na Eklenen TPAO Kapsam Dışı Personeli ile İlgili Madde ve Personelin Hukuki Statüsü

TBMM gündeminde olan İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı'na eklenen bir madde ile "399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek I inci ve geçici 9 uncu maddelerine tabi teşebbüs ve bağlı ortaklıklarda toplu iş sözleşmesi kapsamı dışında çalışan personel ile bu teşebbüs ve bağlı ortaklıklar arasında, iş ilişkisi nedeniyle sözleşmeden veya kanundan doğan her türlü hukuk uyuşmazlıklarına ilişkin dava ve işler iş mahkemelerinde görülür." şeklinde bir değişikliğe gidilmektedir.

Sermayesinin tamamı devlete ait olan ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın ilgili kuruluşu olan Türkiye Petrolleri A.O.'nda Kuruluş kanunu gereği memur istihdam edilmemiştir. Çalışan personelin tamamı İş Kanununa tabi olarak çalışmış ve halen, Toplu İş Sözleşmesine tabi sendikalı personel ve sendikaya üye olamayan personel (kapsam dışı personel) olarak iki grup personel istihdam edilmektedir.

20.05.1994 tarih ve 21939 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 527 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlileri ile İlgili Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair KHK'nın 31'nci maddesi ile, toplu iş sözleşmesi kapsamında olmayan KİT personelinin statüsü kapsam dışı personel olarak kabul edilmiştir.

Kapsam dışı personel hakkında Türkiye Petrolleri A.O Personel Yönetmeliği hükümleri uygulanmaktadır.

Türkiye Petrolleri A.O Personel Yönetmeliği'nde;

"MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 8/6/1984 tarihli ve 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 22/1/1990 tarihli ve 399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname ve 22/5/2003 tarihli ve 4857 sayılı İş Kanunu hükümleri dayanak olarak alınmıştır.

MADDE 68 – (1) Bu Yönetmelikte düzenlenmeyen hususlarda, 4857 sayılı İş Kanunu, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve 399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararname hükümleri dikkate alınır."

hükümlerine yer verilerek, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve 399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Bazı Maddelerinin Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun Hükmünde Kararnamelere atıfta bulunulmuştur.

399 sayılı KHK'nın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren KİT personelinin tamamı sözleşmeli personel statüsüne dönüştürülmüştür. Kuruluş kanunlarına dayanarak 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa tabi personel istihdam eden KİT'ler "kadro karşılığı sözleşmeli" personel çalıştırmaya başlamışlardır. TPAO'da ise Kuruluş Kanunu gereği memur istihdam edilmediği için sözleşmeli personel statüsüne geçirilince kadro karşılığı sözleşmeli personel çalıştırılamamıştır.

Anayasa Mahkemesi'nin E.1990/12 K.1991/7 sayılı Kararında, memur görevini yerine getiren asli ve sürekli görevdeki personelin bir kısmının kadrolu olarak, bir kısmının ise sözleşmeli olarak çalıştırılmasının Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olduğu, ayrıca asli ve sürekli idare görevinin sözleşmeli personel eliyle yürütülmesinin Anayasa'ya aykırılık teşkil ettiği gerekçesiyle 399 sayılı KHK'nın bu konuyu düzenleyen madde metinleri iptal edilmiştir.

KİT'lerde çalışan ve kamunun asli ve sürekli görevlerini yerine getiren personelin memur olması gerektiği yönünde Anayasa Mahkemesince karar verince 399 sayılı KHK'nın bazı maddeleri yeniden düzenlenmiş, asli ve sürekli görevleri yerine getiren personelin kadrolu olarak çalışması ve bu görevdekilerin sözleşmeli personel olarak istihdam edilmemesi yönünde hukuki düzenleme yapılmıştır.

399 sayılı KHK'ya ekli KİT'lere I sayılı cetvel şeklindeki kadro unvanları 657 sayılı Devlet Memuru II sayılı cetveldeki kadro unvanlarda ki personel ise kadro karşılığı sözleşmeli personel şeklinde çalışmaya başlamıştır. Ancak TPAO personeline ekli cetvellerde yer verilmemiştir.

TPAO'da çalışan sözleşmeli personelin sözleşmeleri fesh edilmesine rağmen 657 sayılı Kanuna uygun ihdas edilen kadro olmadığından hukuki boşluk doğmuş ve 399 sayılı KHK'nın geçici 9. Maddesinde "Özel hukuk hükümlerine göre kurulmuş olup yönetim kademelerinde iş kanunları çerçevesinde personel çalıştıran ve ekli I sayılı cetvelde yer almayan teşebbüs ve bağlı ortaklık personeli hakkında, yeni bir düzenleme yapılincaya kadar 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihten önce tabi oldukları iş kanunu hükümleri uygulanır. Bu kuruluşların genel müdür, genel müdür yardımcısı ve yönetim kurulu üyelerinin (seçimle gelenler hariç) atanmalarında 2477 sayılı Kanun hükümleri uygulanır. Bunun dışında kalan görevlere yönetim kurullarınca atama yapılır." Hükmüne yer verilerek TPAO'nun personel rejiminin üst yönetim tayini haricinde 233 sayılı KHK öncesindeki şekline dönmesi hükmüne bağlanmıştır.

TPAO'nun kapsam dışı personeli, statü hukukuna tabiidir ve kapsam dışı personel ile Türkiye Petrolleri A.O. arasında herhangi bir hizmet akdi mevcut değildir.

TPAO Kapsam dışı personelinin ücret zamları da, Yüksek Planlama Kurulu kararları ile belirlenen tavanı aşmamak üzere genel olarak devlet memurlarına verilen zam nispetinde belirlenmektedir.

TC. Anayasanın "Kamu Hizmeti Görevlileriyle İlgili Hükümler" başlığı altında yer alan 128'inci maddesinde "Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre

yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür.” hükmüne yer verilmiştir. Bu madde ile, İktisadi Devlet Teşekkülü ile Kamu İktisadi Kuruluşunun ortak adı olan Kamu İktisadi Teşebbüsleri bünyesinde görev yapan personelin kamu görevlisi vasfında olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin yukarıda belirtilen 1991/7 sayılı kararında ayrıca, KİT'lerde kamu hizmetlerinin yürütülmesiyle ilgili kararların idari nitelik taşıdığı ve asli ve sürekli kamu görevini yerine getiren çalışanlar hakkındaki işlemlerin de aynı nitelikte olup bu bağlamda yönetimle görevlileri arasındaki ilişkinin idare hukuku ilkelerine dayanan kamu hukuku ilişkisi olduğu ve bunların yönetimle olan ilişkilerinden doğan uyuşmazlıkların kamu hukukuna göre idari yargı yerinde çözülmesi gerektiği görüşüne yer verilmiştir.

Yine, Uyuşmazlık Mahkemesi'nin 22.1.1996 tarih ve 1996/1 sayılı kararında, yasal düzenleme yapılmış olmasa dahi idarelerin Yönetmelik hükümleri ile personelinin özlük haklarının düzenlenmesinin idari bir işlem olduğu kabul edilmiş ve Kamu İktisadi Teşebbüslerinde “kapsam dışı statüde çalışan” personelin kurumları ile olan ilişkilerinden doğan anlaşmazlığın çözüm yerinin, idari yargı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

Uyuşmazlık Mahkemesinin bu kararı ile kapsam dışı personelin özlük haklarına ilişkin ihtilafların çözüm yeri İdare Mahkemeleri ve Danıştay dava daireleri haline gelmiştir. Uyuşmazlık Mahkemesi'nin 03.02.2009 tarih ve 2009/39 sayılı diğer bir kararında da benzer görüş tekrar edilmiş, söz konusu davaların idari yargıda ele alınmasına devam edilmiştir.

Yukarıda yer verilen mahkeme kararlarına istinaden, Kamu İktisadi Teşebbüslerinde çalışan bütün statüdeki personelde olduğu gibi kapsam dışı olarak nitelenen personelin de kamunun asli ve sürekli görevlerini yürüten kamu personeli olduğu; bu görevi gereği devlet memurları ile aynı vasıflara ve özlük haklarına sahip olduğu, personel ile görev yaptıkları KİT'ler arasındaki ilişkilerin ve işlemlerin idari işlemler olduğu, bu sebeple kapsam dışı personelin özlük haklarına ilişkin ihtilafların idari yargıda çözülmesi gerektiği açık bir şekilde vurgulanmış bulunmaktadır. Bu husus Anayasa'da belirtilen kamu görevlisi olma durumunun da bir neticesidir.

Meclise sevk edilen yasa taslağında, bu durumun aksine kamu görevlisi olan kapsam dışı personelin kurumları ile yaşayacağı ihtilafların İş Mahkemelerinde çözülmesi öngörülmektedir. Bu durum Anayasa ve yüksek yargı organları kararlarına aykırılık oluşturmaktadır.

Yürürlükteki mevzuat uyarınca, personelin işten çıkarılması halinde idari yargıya gidilmekte; idarenin tesis ettiği bu idari işlem hukuka uygun bulunmayarak iptal edilmektedir.

Tasarının yasalaşması halinde ise; bu kuruluşlarda çalışan kıdemli kapsam dışı personelin işten çıkarılmaları durumunda, kamu görevlisi olma statüsü ortadan kaldırılarak konu bireysel işçi işveren ilişkisi olarak görülüp özel hukuk hükümlerine tabi tutulacak ve idari mahkemeler yerine iş mahkemesine dava açılacaktır. İş Kanunu hükümlerine göre, Mahkeme işe iade kararı verse dahi, idare söz konusu personeli tekrar işe almayacak, yerine tazminat ödeme yolunu seçecektir. İlgili taslak kanun maddesi ile emekliliğine daha yıllar olan binlerce personelin en kısa zamanda re'sen emekli edilmesi söz konusu olacaktır.

4. SON SÖZ

Artan enerji ihtiyacına paralel olarak, dünya enerji ham madde Kaynaklarına hâkim olma savaşları da artarak sürmektedir. Hegemonya mücadeleleri, özellikle Orta Asya, Kafkaslar ve Ortadoğu ile bu bölgelerin metropollere/pazara açıldığı koridor ülkelerde sıcak ve soğuk savaşlar şeklinde kendini gösterirken; emperyalizmin, çevre ülkelerin enerji alt yapılarını ele geçirme politikalarının uygulanmasına da devam edilmektedir.

Globalleşme ve küreselleşme olarak adlandırılan emperyalizmin yeniden yapılanma sürecinde, IMF, DB ve AB eliyle dayatılan politikalar ülkemizde de 1980 darbesinden sonra hayata geçirilmeye başlanmıştır. Yeni liberal politikalar çerçevesinde, eğitimden sağlığa, haberleşmeden enerjiye, sosyal güvenlikten ulaştırmaya kadar her alanda uluslararası sermayenin istemleri yerine getirilmiş, kamusal alanın özelleştirmeler ile yerli ve yabancı tekellere devredilmesi yasal düzenlemeler ile hayata geçirilmiştir.

Enerji yatırımlarının özelleştirilmesi süreci de 1984 yılında başlatılmış, elektrik, doğal gaz ve petrol sektörlerini tamamen piyasa koşullarına terk eden düzenlemeler birer birer hayata geçirilmiştir.

Bugüne kadar halkın emek ve birikimleri ile yaratılmış kamu Kaynakları ve kamusal tüm değerlerin özelleştirilmesi, neoliberal politikaları eksiksiz uygulayan AKP iktidarları süresince en uç noktaya ulaşmıştır.

Nitekim, iktidarın Maliye Bakanı bir soru önergesinde verdiği yazılı açıklamada; 18 Kasım 2002 – 25 Temmuz 2017 döneminde gerçekleştirilen özelleştirme uygulamaları kapsamında, 94 kuruluşta bulunan kamu paylarının blok satış, halka arz ve İMKB’de hisse senedi satışı yoluyla, 10 liman, 81 elektrik santrali, 40 tesis/işletme, 3.483 taşınmaz, 3 gemi ve 36 maden sahası ile araç muayene hizmetlerinin de varlık satışı/işletme hakkı devri yoluyla özelleştirildiğini ayrıca özelleştirme programındaki kuruluşların envanterinde kayıtlı bir kısım makine-teçhizat, demirbaş vb. varlıklar ile bu kuruluşlar adına tescilli markaların satışının yapıldığını, özelleştirme uygulamalarının toplam tutarının 59 milyar 558 milyon 255 bin ABD Doları olduğunu ifade ederek; kendini “milli” olarak tanımlayan AKP’nin, ulusötesi neoliberal politikaları nasıl harfiyen uygulayarak özelleştirme şampiyonu olduğu gerçeğini itiraf niteliğinde bir kez daha ortaya koymuştur.

Kamusal değerlerimizi yerli ve ulus ötesi şirketlere peşkeş çeken AKP iktidarı, enerji alanında kalan son kamu kuruluşları olan TPAO ve BOTAS’ı da son uygulamaları ile aynı kadere mahkum etmeye çalışmaktadır.

Ülkemizin zorlu jeolojik koşullarında kamu adına petrol arama ve üretim faaliyetlerinde bulunarak; ülkemizdeki toplam jeolojik saha faaliyetlerinin %70’ini, jeofizik saha faaliyetlerinin %75’ini, sondaj faaliyetlerinin %60’ını gerçekleştiren; halen ham petrol üretimimizin %70’ini, doğal gazın %65’ini üreten, yurtdışı projeleri kapsamında, bugün yerli üretimden daha fazla üretimi ülkemize kazandıran Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı’nın özelleştirilmesine yönelik adımlara son verilmelidir.

1980’li yıllarda özelleştirme ve serbestleştirme politikalarıyla dikey entegre yapısı parçalanmış TPAO’nun faaliyet alanı, petrol/doğal gaz arama, sondaj ve üretim ile sınırlı hale getirilmişti.

Şimdi ülkemizin gözbebeği kamu kuruluşumuzun mevcut yapısı da bölünüp parçalanmak istenmektedir. Petrol ve enerji sektöründe

şirketleri bölüp parçalayarak rekabet gücü kazanmak mümkün değildir. Kurulan servis şirketi eliyle yapılacağı belirtilen tüm faaliyetler bugüne kadar olduğu gibi TPAO tarafından tek çatı altında sürdürülmelidir.

Ayrıca TPAO'nun dikey entegre yapıya yeniden kavuşturulması, hatta yapılanların aksine bu doğrultuda ilk olarak iki kamu kuruluşu, TPAO ve BOTAŞ'ın birleştirilmesi gündeme getirilmelidir. Son derece stratejik bir ürün olan petrolün arama ve üretim faaliyetleri, dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi, devlet eliyle ve kamu şirketimiz TPAO öncülüğünde sürdürülmelidir.

İnsan kaynağı, ekipman ve teknik yetkinlik anlamında önemli bir birikime sahip olan Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın tasfiye edilmesine, küçültülerek yok edilmesine neden olacak; Kurumun Türkiye Varlık Fonu A.Ş.'ne devredilmesinden, sondaj, kuyu tamamlama ve jeofizik hizmetlerinin TPIC'e devredilmesine yönelik kararlardan derhal vazgeçilmeli, personelin keyfi kararlara tasfiyesine yol açacak olan İş Mahkemeleri Kanun Tasarısı'nın ilgili maddesi geri çekilmelidir.

Yer altı kaynaklarımızın halkımızın olduğu ilkesiyle, yetersiz de olsa petrol kaynaklarımızın kamu yararına uygun olarak kamu kuruluşlarımız eliyle değerlendirilmesi gerekmektedir. Ülke çıkarı, TPAO'nun parçalanarak özelleştirilmesinde değil; petrol arama, üretim, taşıma, rafinaj ve dağıtım bütünlüğü içinde güçlü bir kamu kuruluşu yapısına yeniden kavuşturulmasındadır.

5. KAYNAKLAR:

1. BP, British Petroleum
2. EİGM, Enerji İşleri Genel Müdürlüğü
3. EPDK, Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu
4. ETKB, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı
5. PİGM, Petrol İşleri Genel Müdürlüğü
6. TPAO, Türkiye Petrolleri A.O. Raporları

6. EKLER: TMMOB AÇIKLAMALARI

ÜLKE VARLIKLARIMIZA VE HAKLARIMIZA TORBA YASALARLA EL KONULUYOR

Yakın zamanda TBMM’de kabul edilen Uluslararası İşgücü Kanunu, Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Yatırımcıların Proje Bazında Desteklenmesi, İki İl Merkezinin Değiştirilmesi ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapan Torba Yasa ve TBMM gündeminde olan Türkiye Varlık Fonu Kurulması ile Katma Değer Vergisi Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi aynı projenin ürünleri olup, birbirlerini tamamlayan paketlerdir.

Bu paketin içine tüm ülke serveti konulmuştur ve Türkiye Varlık Fonu ile bu servet bir anonim şirkete teslim edilecektir.

Bugün, darbe girişimi bahane edilerek, ülke serveti diyebileceğimiz, kent merkezleri, Cumhuriyetin aydınlanmacı kurumlarının varlıkları, kültür varlıkları, kıyılar, ormanlar, meralar, kentler satılığa çıkarılmıştır. Emekçilerin kıdem tazminatları için biriken fonlara ve bundan sonra zorla tasarruf yaptırılacak bireysel emeklilik primlerine el konulmaktadır. El konulan bu servetin üzerine iktidarın kurduğu Türkiye Varlık Fonu Anonim Şirketi oturacaktır. Şirket iflas ederse, ülke darbe yetmedi bir de müflis konumuna düşecektir.

Türkiye, 14 yıllık AKP iktidarı süresince yeni dünya düzeni, globelleşme, neoliberalizm gibi tanımlamalarla cilalanan vahşi kapitalizmin ekonomik ve sosyal politikalarına tümüyle teslim edilmiştir. Söz konusu düzenlemeler Anayasa’ya aykırıdır.

Ne yazık ki, yargı kararlarıyla kamu yararının korunamayacağı bir dönemi yaşıyoruz. İdari işlem ve kararlar amaç yönünden incelenmemekte, iktidara sınırsız takdir hakkı tanınmaktadır. Bu durum sürdürülemez bir noktaya gelmiş olup, ülke talanına dur demek aynı zamanda ulusal güvenlik için hayati önem taşımaktadır.

Dünya örnekleri göstermiştir ki, ekonomik ve sosyal buhrandan çıkabilmenin tek yolu sosyal hukuk devleti yüzüne dönülmesidir. Ülkeyi satışa çıkaran her devlet yok olmuştur.

TBMM gündeminde bulunan “Türkiye Varlık Fonu Kurulması İle Katma Değer vergisi Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair

Kanun Teklifi” de sosyal hukuk devleti ilkesinin tasfiyesinin devamı niteliğindedir.

İktidar, siyasal ve ekonomik krizini çözüme ve yanındaki sermayeyi tutmak için devlet hazinesi yanında, çalışanların ücreti üzerinden zorunlu biriken işsizlik fonunu, bireysel emeklilik ve özelleştirmeden sağlanacak gelirleri gasp etmektedir. Yasa tasarısının gerekçesinde belirtilen G-20'lerin de varlık fonları olduğu ve bu yolla atıl fonları kullandığı yönündeki iddialar mesnetsizdir. Örnek gösterilen ülkelerde cari açık değil, fazlalık olduğu gerçeği yanı sıra hiçbir ülke, çalışanları ve işsizleri korumak için kurulmuş birikimleri iktidar programlarına heba etmemektedir.

“Türkiye Varlık Fonu Kurulması İle Katma Değer vergisi Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” ile öne çıkan, ülkenin sahip olduğu varlıkların merkezileşmesi ve bu varlıkların bir anonim şirket eliyle yönetilmesidir. Fonda toplanan varlıkları yönetecek **Türkiye Varlık Fonu Anonim Şirketi** tüm kamusal denetimden de muaf hale getirilmektedir.

Bu tasarı yasaladırsa;

1. Özelleştirilen kamu varlıkları ile çalışanların emekleri üzerinden biriken fonlar Türkiye Varlık Fonu Anonim Şirketi'nin sermayesine/mal varlığına dönüşecek,

2. Şirket, özel hukuk hükümlerine göre faaliyet gösterecek,

3. Hazine garantisine sahip olan mega projelerin yatırımlarına çalışanların birikimi ve kamusal varlıklar da tahsis edilecek,

4. Varlık Fonu aracılığıyla hazine garantisine sahip yatırımlara ikinci kez para aktarılmış olunacak,

5. Mega projelerin ihale edildiği ve edilecek olan şirketler iktidarın özel koruması altında olacak,

6. İktidarın sermaye birikimi bu şirketler nezdinde olacak,

7. İktidar gücü, hem Devlet bütçesi hem de çalışanların/emekçilerin özel birikimleri üzerinde her türlü kamusal denetimden muaf transfer hareketlerine sahne olacaktır.

8. Mal varlığı üzerine teminat, rehin, kefalet ve ipotek tesis edilebilecek,

9. Bu şirkette istihdam edilecek personel seçiminde ve yargılanmasında kamu personel rejimi uygulanmayacak.

10.KİK ve İDT hükümlerine tabi olmayacak,

11.Bu şirket hakkında İhale mevzuatı uygulanmayacak,

12.Bu şirketin faaliyetleri Sayıştay denetimine, yani yasama organının denetimine tabi olmayacaktır.

Çalışanların korunması yani kamu yararı için birikmiş fonların aktarılacağı şirket, tüm kamusal denetim ve kamu hukukuna ilişkin tüm hükümlerden muaf hale gelmektedir. Gerekçede belirtilen Kanal İstanbul projesi ülke ihtiyacından Kaynaklanan bir proje olmadığı gibi, toplumda tartışılmış bir proje de değildir. İktidarın fantazisi niteliğindeki bir projeye milyonlarca emekçinin katkı koyduğu bir birikimin heba edilmesi kabul edilemez. Bu düzenlemeyle finanse edilecek Akkuyu Nükleer Santrali ise akıl almaz bir yatırım olup, finansörü Türkiye ama gerçekte sahibi Rusya Federasyonu'dur.

Sonuç olarak, yaşadığımız bu kaotik sürecin ülke varlıklarına el konulmasında araç yapıldığını üzülererek görmekteyiz.

TBMM'den beklentimiz bu talana dur diyerek, sosyal hukuk devletine ve dolayısı ile ülkeye sahip çıkmalarıdır.

19.08.2016

Emin Koramaz

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

ÜLKEMİZ KAYNAK VE VARLIKLARININ TALANINA “HAYIR” DİYORUZ

Bilindiği üzere, “Türkiye Varlık Fonu Yönetimi Anonim Şirketinin Kurulması İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”, 19.08.2016 tarihinde TBMM’de benimsenmiş ve 26.08.2016 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmişti.

İlgili kanun tasarısı TBMM’de görüşülürken, darbe girişimini bastırma atmosferinden yararlandığını belirtmiş ve tüm ülke servetinin hukuk dışı, Anayasa’ya aykırı bir şekilde bir anonim şirkete teslim edilmesinin sakınca ve yanlışlarını vurgulamıştık. Kent merkezleri, Cumhuriyetin aydınlanmacı kurumlarının varlıkları, kültür varlıkları, kıyılar, ormanlar, meraların bu fona Kaynak oluşturmak için satılığa çıkarılacağını; emekçilerin işsizlik ve kıdem tazminatları için biriken fon Kaynaklarına el konulacağını, şirket iflas ederse, ülkemizin müflis konumuna düşeceğini belirtmiştik.

Şimdi de, önceki gün itibarıyla, yine OHAL koşullarının sunduğu olağandışı yetkilerden yararlanan siyasal iktidar, yeni bir KHK ile birçok kamu kurum ve kuruluşunun hisselerini Varlık Fonu’na aktarma kararı almıştır. Böylece, TÜRKSAT, PTT, TELEKOM, BOTAŞ, TPAO, ETİ Maden, ÇAYKUR, Borsa İstanbul, THY, Ziraat Bankası ve Halk Bankası gibi ülkemizin II büyük kamu kurum ve kuruluşu ile Antalya, Aydın, İstanbul, İzmir, Muğla ve Isparta başta olmak üzere birçok ildeki devlet arazileri Varlık Fonu’na aktarılmıştır.

Konuyu değerlendirirken, öncelikle, kamu kurum ve kuruluşlarının, OHAL ile ilgili bulunmayan bir KHK ile ve Varlık Fonu aracılığıyla merkezi yönetim bütçesinin ve meclis denetiminin dışında tutulmasıyla, iktidarın hukuk dışı uygulamalarına bir yenisinin eklenmiş olduğunu belirtmek isteriz.

Bu uygulama, açık bir şekilde Anayasa’ya aykırıdır; kamu yararı eksenli sosyal hukuk devleti ilkesinin tasfiyesi niteliğindedir. Ancak ne yazık ki, yargı kararlarıyla kamu yararının korunamayacağı bir dönemi yaşadığımız bilinmektedir. İdari işlem ve kararlar amaç yönünden incelenmemekte, iktidar sınırsız takdir ve yetki kullanmaktadır. Fakat bu durumun bir süre sonra sürdürülemez bir noktaya gideceği, ülke, kamu birikimleri ve Kaynaklarına sorumlulukla yaklaşan herkesin görebileceği bir gerçektir. Bu noktada, ülkemizin talanına dur demek, hem kamusal varlık ve Kaynakların korunması hem de ulusal güvenlik açısından hayati önem taşımaktadır. Zira dünyadaki örnekler de göstermiştir ki, ülkesini, Kaynaklarını, toplumsal zenginliklerini satışa çıkararak veya aşırı borçlanmaya yönelen her devlet ya yok olmuş ya da uzun süreli tahakküm veya tarihimizden bildiğimiz üzere acı kapitülasyonlara maruz kalmıştır.

Diğer yandan söz konusu kanun gerekçesinde belirtilen, başka ülkelerde varlık fonlarının ülkemiz için örnek oluşturamayacağı da açıktır. Zira örnek gösterilen ülkelerde cari açık değil, fazlalık bulunmaktadır. Ulusal Varlık Fonları, çeşitli finansal varlıklara yatırım yaparak gelirlerini artırmayı hedefleyen, devlet sahipliği ve yönetimi altında çalışan fonlardır. Bu fonun geliri genellikle bütçe fazlalarından oluşur. Bir ülke eğer bütçe fazlası veriyorsa bir varlık fonu kurarak bütçe fazlalarını buraya aktarır ve bu fonla ulusal ya da yabancı bazı finansal varlıkları satın alıp gelirlerini artırmaya çalışır. Ülkemizde kurulan Türkiye Varlık Fonu AŞ ise herhangi bir gelir fazlalığına dayanmamaktadır. Türkiye'nin petrol, doğalgaz vb. ihraç ederek elde ettiği gelirleriyle yaratabildiği bir bütçe fazlası olmadığı gibi cari fazlası da yoktur. Tam tersine Türkiye, bütçe açığı ve cari açık veren bir sisteme sahiptir.

Bu fon ile özelleştirilen kamu varlıkları ile çalışanların emekleri üzerinden biriken fonlar Türkiye Varlık Fonu AŞ'nin sermayesine/mal varlığına dönüşecek; iktidar gücü, hem devlet bütçesi hem de çalışanların özel birikimleri üzerinde her türlü kamusal denetimden muaf transfer hareketlerine yardımcı olacaktır.

Fon, Kamu İktisadi Kuruluşları ve İktisadi Devlet Teşekkülleri hükümlerine tabi olmayacaktır. Şirket, özel hukuk hükümlerine göre faaliyet gösterecektir.

Hazine garantisine sahip olan “mega projelerin” yatırıma, çalışanların birikimi ve kamusal varlıklar da tahsis edilecektir. Varlık Fonu aracılığıyla hazine garantisine sahip yatırımlara ikinci kez para aktarılmış olunacaktır. Mega projelerin ihale edildiği ve edilecek olan şirketler iktidarın özel koruması altında olacak, hiçbir denetleme ve kontrol mekanizmasına sokulmadan bu fondan finanse edilebilecek, sermaye birikimi bu şirketler lehine düzenlenmiş olacaktır.

Mal varlığı üzerine teminat, rehin, kefalet ve ipotek tesis edilebilecektir. Türkiye Varlık Fonu AŞ, kendisine devredilen kamu Kaynak ve varlıklarını satabilecek, rehin ve ipotek verebilecektir.

Varlık Fonu AŞ'de istihdam edilecek personel seçiminde ve yargılanmasında kamu personel rejimi uygulanmayacaktır.

İhale mevzuatı-Kamu İhale Kanunu hükümleri uygulanmayacak, şirket faaliyetleri Sayıştay dolayısıyla yasama organının denetimine tabi olmayacaktır.

Uzun bir süredir açıkça izlendiği gibi, Türkiye ekonomisinin istihdam ve gelir yaratan istikrarlı bir ekonomi olma olasılığı özellikle son yıllarda atılan

yanlış adımlarla tamamen aşındırılmış, özellikle döviz üretme yeteneği olan sanayi hamleleri yerini siyasal iktidarın popülist tercihlerine bırakmıştır.

Bunun sonucu olarak, aralarında 3. havalimanı, 3. Köprü, Avrasya tüneli, Gebze-İzmir otoyolu, sağlık kampuslarının olduğu ve adına “mega projeler” denilen bir dizi maceracı ve Türkiye’nin öncelikleri arasında yer almayan projelerde karar kılınmıştır. Sanayi yatırımlarının, dengeli bölgesel gelişmenin tamamen aleyhine olan, bilimsel dayanaklardan ve fizibilitelerden yoksun bu projeler, iktidara yakın sermayedarlar lehine biçimlendirildiğinden kısa sürede darboğazlar yaşanmaya başlanmıştır. Dış finansman bulmakta sorun yaşayan “Kamu-Özel Ortaklığı”na dayalı projeler için yapılmış Hazine garantili borçlanmaların doların hızlı tırmanışı ile firmalara zor zamanlar yaşattığı bilinmektedir.

“Mega proje” batağına saplanan firmaları ve garantör yapılan Hazine’yi bu bataktan çıkarmak için akla gelen son araç, Varlık Fonu olarak kamuoyuna sunulmuştur. OHAL şartlarında bir torba yasa ile uygulanmaya başlanan bu model ile, elde avuçta kalan kamu varlıklarının Varlık Fonu’nda toplanması ve fon harcamalarının kamu denetiminden ve Sayıştay’dan kaçırılarak, bu batık projelerin kurtarılması amaçlanmaktadır. Ancak bu yolla bir sonuç alınması mümkün olmadığı gibi, Fona aktarılan kamu kuruluşlarının piyasa değeri bu fon çatısı altında yerlerde sürüklenecek ve yok pahasına yerli-yabancı sermayenin eline geçecektir. Böylesi bir ekonomik konjonktürde, borca bu kadar sıkışık bir ülkenin Kaynak ve varlıkları, rant peşinde koşan yatırımcılara kısa sürede yem edilecektir.

Ülkemiz ve halkımızın Kaynak ve varlıkları sahihsiz değildir!

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği TMMOB, böylesi bir kamusal-toplumsal yoksullaşmaya karşı kamusal üretim, kamu mülkiyeti, kamu işletmeciliği ve kamusal denetimi kararlılıkla savunacak, kamu kurum ve kuruluşlarının yeniden merkezi bütçenin ve Sayıştay’ın denetim yetki kapsamına alınması gerektiğini dile getirecektir.

TMMOB, ülkemizin yeraltı ve yerüstü Kaynaklarına, kamu kuruluşlarına, kamu arazilerine ve üzerinde halkın alın teri olan tüm varlıklara sahip çıkılması için elinden geleni yapacaktır.

Ülkemiz ve halkımızın Kaynak ve varlıklarının talanına kararlılıkla “hayır” diyoruz.

07.02.2017

Emin Koramaz

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

“SARAY A.Ş.” KURULDU! ÜLKEMİZİN KAYNAK VE VARLIKLARININ TALANINA “HAYIR” DİYORUZ

“Ben ülkemi adeta pazarlamakla mükellefim” diyen Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın vatandaşı hasta etme garantili şehir hastanelerinden sonra bir “hayali” daha gerçek oldu! Türkiye’nin kamusal varlıklarını toptan satışa çıkarma yolunda bir adıma daha imza attılar: Türkiye Varlık Fonu’nu hayata geçirdiler.

Türkiye Varlık Fonu, 2016 yılının Ağustos ayında 50 milyon lira sermaye ile kuruldu. Şimdi OHAL’in sunduğu yetkilerden yararlanan AKP iktidarı, yeni bir KHK ile birçok kamu kurum ve kuruluşunun hisselerini Türkiye Varlık Fonu’nda topladı.

TÜRKSAT, PTT, TELEKOM, BOTAŞ, TPAO, ETİ Maden, ÇAYKUR, Borsa İstanbul, THY, Ziraat Bankası ve Halk Bankası gibi ülkemizin 11 büyük kamu kurum ve kuruluşu ile Antalya, Aydın, İstanbul, İzmir, Muğla ve Isparta başta olmak üzere birçok ildeki devlet arazileri Varlık Fonu’na aktarıldı.

Bu uygulama, açık bir şekilde Anayasa’ya aykırıdır: “Kamu yararı” eksenli sosyal hukuk devleti ilkesinin tasfiyesidir. Ne yazık ki, yargı kararlarıyla kamu yararının korunamayacağı bir dönemi yaşadığımız bilinmektedir. İdari işlem ve kararlar amaç yönünden incelenmemekte, iktidar sınırsız takdir ve yetki kullanarak yangından mal kaçırmaktadır.

Ülkemizin talanına “Hayır” demek, hem kamusal varlık ve Kaynakların korunması, hem de ulusal güvenlik açısından hayati önem taşımaktadır. Zira dünyadaki örnekler de göstermiştir ki, ülkesini, Kaynaklarını, toplumsal zenginliklerini satışa çıkararak veya aşırı borçlanmaya yönelen her devlet ya yok olmuş ya da uzun süreli tahakküm veya tarihimizden bildiğimiz üzere acı kapitülasyonlara maruz kalmıştır.

Diğer yandan söz konusu kanun gerekçesinde belirtilen, başka ülkelerde varlık fonlarının ülkemiz için örnek oluşturamayacağı da açıktır. Örnek gösterilen ülkelerde cari açık değil, dış ticaret fazlası bulunmaktadır. Ulusal Varlık Fonları, çeşitli finansal varlıklara yatırım yaparak gelirlerini artırmayı hedefleyen, devlet sahipliği ve yönetimi altında çalışan fonlardır.

Varlık fonlarının geliri genellikle bütçe fazlalarından oluşur. Bir ülke eğer bütçe fazlası veriyorsa bir varlık fonu kurarak bütçe fazlalarını buraya aktarır. Bu fonla ulusal ya da yabancı bazı finansal varlıkları satın alıp gelirlerini artırmaya çalışır.

Ülkemizde kurulan Türkiye Varlık Fonu A.Ş. ise herhangi bir gelir

fazlalığına dayanmamaktadır. Türkiye'nin petrol, doğalgaz vb. ihraç ederek elde ettiği gelirleriyle yaratabildiği bir bütçe fazlası olmadığı gibi cari fazlası da yoktur. Planlı kalkınma yerine üretmeden tüketen ekonomiye sahip Türkiye, bütçe açığı ve cari açık veren bir ülkedir.

Bu fon ile özelleştirilen kamu varlıkları ile çalışanların emekleri üzerinden biriken fonlar Türkiye Varlık Fonu AŞ'nin sermayesine/mal varlığına dönüşecektir. İktidar gücü, hem devlet bütçesi hem de çalışanların özel birikimleri üzerinde her türlü kamu denetiminden muaf transfer hareketlerine yardımcı olacaktır.

Fon, Kamu İktisadi Kuruluşları ve İktisadi Devlet Teşekkülleri hükümlerine tabi olmayacaktır. Şirket, özel hukuk hükümlerine göre faaliyet gösterecektir.

Hazine garantisine sahip olan “mega projelerin” yatırıma, çalışanların birikimi ve kamusal varlıklar da tahsis edilecektir. Varlık Fonu aracılığıyla hazine garantisine sahip yatırımlara ikinci kez para aktarılmış olunacaktır. Mega projelerin ihale edildiği ve edilecek olan şirketler iktidarın özel koruması altında olacak, hiçbir denetleme ve kontrol mekanizmasına sokulmadan bu fondan finanse edilebilecek, sermaye birikimi bu şirketler lehine düzenlenmiş olacaktır.

Mal varlığı üzerine teminat, rehin, kefalet ve ipotek tesis edilebilecektir. Türkiye Varlık Fonu AŞ, kendisine devredilen kamu Kaynak ve varlıklarını satabilecek, rehin ve ipotek verebilecektir.

Varlık Fonu AŞ'de istihdam edilecek personel seçiminde ve yargılanmasında kamu personel rejimi uygulanmayacaktır.

Kamu İhale Kanunu hükümleri uygulanmayacak, şirket faaliyetleri Sayıştay dolayısıyla yasama organının denetimine tabi olmayacaktır.

Türkiye ekonomisinin istihdam ve gelir yaratan istikrarlı bir ekonomi olma olasılığı özellikle son yıllarda atılan yanlış adımlarla tamamen aşındırılmıştır.

Bunun sonucu olarak, 3. havalimanı, 3. Köprü, Avrasya tüneli, otoyollar, şehir hastaneleri gibi adına “mega projeler” denilen bir dizi maceracı ve kamuya yük olan projelerde karar kılınmıştır. Dış finansman bulmakta sorun yaşayan “Kamu-Özel Ortaklığı”na dayalı projeler için yapılmış Hazine garantili borçlanmaların doların hızlı tırmanışı ile firmalara zor zamanlar yaşattığı bilinmektedir.

“Mega proje” batağına saplanan firmaları ve garantör yapılan Hazine'yi bu bataktan çıkarmak için akla gelen son araç, Varlık Fonu olmuştur.

OHAL şartlarında bir torba yasa ile uygulanmaya başlanan bu model ile, elde avuçta kalan kamu varlıklarının Varlık Fonu'nda toplanması ve fon harcamalarının kamu denetiminden ve Sayıştay'dan kaçırılarak, bu batık projelerin kurtarılması amaçlanmaktadır.

Fona aktarılan kamu kuruluşlarının piyasa değeri bu fon çatısı altında yok pahasına yerli-yabancı sermayenin eline geçecektir. Böylesi bir ekonomik konjonktürde, borca bu kadar sıkışık bir ülkenin Kaynak ve varlıkları, rant peşinde koşan yatırımcılara kısa sürede yem edilecektir.

11 büyük kamu kurum ve kuruluşu ile 2 milyon metrekareyi aşan 46 taşınmazın devredildiği varlık fonu, Savunma Sanayinden üç aylığına aktarılan 3 milyar liralık Kaynakla birlikte 31 milyar liraya ulaşmış durumdadır. Türkiye ekonomisi için önemli kurumların şeffaflıktan ve denetimden uzak bir biçimde AKP'nin ve Saray'ın kontrolüne verilmesi, Cumhuriyet tarihinin en büyük yolsuzluk ve talan düzeninin başlangıcı olacak türdendir.

Varlık Fonu, kamunun küçülmesinde, halkımızın yoksullaşmasında, rantçı-fırısatçı düzende yeni bir yıkımdır.

Biz, emek ve meslek örgütleri olarak, kamu mülkiyetini ve kamusal denetimi kararlılıkla savunmaya devam edeceğiz.

Kamu kurum ve kuruluşlarının yeniden merkezi bütçenin ve Sayıştay'ın denetim yetki kapsamına alınması gerektiğini dile getirmeye devam edeceğiz.

Cumhuriyet'in tarihsel birikimlerine, ülkemizin yeraltı ve yerüstü Kaynaklarına, üzerinde halkın alınteri olan tüm varlıklara sahip çıkmaya devam edeceğiz.

Memleketin ve halkımızın Kaynakları ve varlıkları sahipsiz değildir!

Bu ülkenin emekçileri, üretenleri, yurttaşları olarak Varlık Fonu düzenlemesine "Hayır" diyoruz!

Memleketin varlıklarının üç beş yandaş patrona peşkeş çekilmesine, özelleştirilmesine "Hayır" diyoruz!

AKP iktidarına, "Saray A.Ş."ye ve OHAL yağmasına "Hayır" diyoruz!

08.02.2017

TMMOB Ankara İl Koordinasyon Kurulu

DİSK Ankara Bölge Temsilciliği

KESK Ankara Şubeler Platformu

Ankara Tabip Odası

Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası

İŞ MAHKEMELERİ KANUN TASARISI İLE BİNLERCE KAMU PERSONELİNİN İŞ GÜVENCESİ KALDIRILYOR. KOLAYCA İŞTEN ATILMALARININ YOLU AÇILYOR!

TBMM gündeminde olan İş Mahkemeleri Kanunu Tasarısı'na eklenen bir madde ile "399 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Personel Rejiminin Düzenlenmesi ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin ek I inci ve geçici 9 uncu maddelerine tabi teşebbüs ve bağlı ortaklıklarda toplu iş sözleşmesi kapsamı dışında çalışan personel ile bu teşebbüs ve bağlı ortaklıklar arasında, iş ilişkisi nedeniyle sözleşmeden veya kanundan doğan her türlü hukuk uyuşmazlıklarına ilişkin dava ve işler iş mahkemelerinde görülür." şeklinde bir değişikliğe gidilmektedir.

Bu düzenleme ile Türkiye Petrolleri A.O. Genel Müdürlüğü, BOTAŞ, Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü, TEMSAN ve bazı kamu iktisadi teşekkülleri ile T.C. Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığı portföyündeki bazı kuruluşlarda çalışan binlerce kapsam dışı personelinin kamu personeli olma statüsü değiştirilerek iş güvencesinin ortadan kaldırılması ve idarelerin bu çalışanları kolayca işten çıkarmalarına yönelik keyfi uygulamaların idari yargı kararları ile iptal edilmelerinin önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname eki kuruluşlar listesinde yer verilen TPAO sermayesinin tamamı devlete ait bir İktisadi Devlet Teşekkülüdür. BOTAŞ Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT) olarak yapılandırılmıştır. Türkiye Elektromekanik Sanayii AŞ-TEMSAN, aynı kararnameye tâbi olup bu kuruluşlar T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın ilgili kuruluşu statüsüyle faaliyetlerini sürdürmektedir. Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü ise Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı'nın İlgili Kuruluşu olarak, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname Hükümleri kapsamında faaliyet göstermektedir. Bu kuruluşlar, sermayesinin tamamı devlete ait olan kuruluşlardır.

Bu kuruluşlarda, Toplu İş sözleşmesi kapsamında olmayan personelin statüsü kapsam dışı personel olarak tanımlanmış, bu personelin özlük hakları idarelerin tek taraflı yürürlüğe koyduğu yönetmelikler ile düzenlenmiştir.

TC. Anayasanın "Kamu Hizmeti Görevlileriyle İlgili Hükümler" başlığı altında yer alan 128'inci maddesinde "Devletin, kamu iktisadî teşebbüsleri ve diğer kamu tüzelkişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği aslî ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle görülür." Hükümüne yer verilmiştir. Bu

madde ile, İktisadi Devlet Teşekkülü ile Kamu İktisadi Kuruluşunun ortak adı olan Kamu İktisadi Teşebbüsleri bünyesinde görev yapan personelin kamu görevlisi vafında olduğu açıkça ifade edilmiştir.

Kamu İktisadi Teşebbüslerinde çalışan bütün statüdeki personelde olduğu gibi, kapsam dışı olarak nitelenen personelin de, kamunun asli ve sürekli görevlerini yürüten kamu personeli olduğu, bu görevi gereği devlet memurları ile aynı vasıflara ve özlük haklarına sahip olması gerektiği yönünde Anayasa Mahkemesinin ve diğer mahkemelerin yargı kararları bulunmaktadır. Aynı kararlarda, kapsam dışı personel ile görev yaptıkları KİT'ler arasındaki ilişkilerin ve işlemlerin idari işlemler olduğu, bu sebeple kapsam dışı personelin özlük haklarına ilişkin ihtilafların idari yargıda çözülmesi gerektiği vurgulanmış bulunmaktadır.

Yine, Uyuşmazlık Mahkemesi'nin 22.1.1996 tarih ve 1996/1 sayılı kararında, yasal düzenleme yapılmış olmasa dahi idarelerin Yönetmelik hükümleri ile personelinin özlük haklarının düzenlenmesinin idari bir işlem olduğu kabul edilmiş ve Kamu İktisadi Teşebbüslerinde, "kapsam dışı statüde çalışan" personelin kurumları ile olan ilişkilerinden doğan anlaşmazlığın çözüm yerinin, idari yargı olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir. Uyuşmazlık Mahkemesinin bu kararı ile kapsam dışı personelin özlük haklarına ilişkin ihtilafların çözüm yeri İdare Mahkemeleri ve Danıştay dava daireleri haline gelmiştir. Uyuşmazlık Mahkemesi'nin 03.02.2009 tarih ve 2009/39 sayılı kararında da benzer görüş tekrar edilmiş, söz konusu davaların idari yargıda ele alınmasına devam edilmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nce de KİT idaresi ile personeli arasındaki ilişkinin kamu hukuku ilişkisi olduğu ve ihtilafların çözüm yerinin idari yargı olması gerektiği görüşü savunulmuştur.

Yukarıda yer verilen mahkeme kararlarına istinaden, kapsam dışı personelin özlük haklarına ilişkin ihtilafların idari yargıda çözülmesi gerektiği çok açık olup, bu husus Anayasa'da belirtilen kamu görevlisi olma durumunun da bir neticesidir.

Meclise sevk edilen yasa taslağında bu durumun aksine ihtilafların İş Mahkemelerinde çözülmesi öngörülmektedir. Bu durum Anayasa ve yüksek yargı organları kararlarına aykırılık oluşturduğu çok açıktır.

Hazırlanan kanun maddesi ile, ilgili kamu personelinin müktesep hakları ve iş güvenceleri de hukuka aykırı biçimde yok edilmek istenmektedir.

Bu yasal düzenlemeyi yapmaktaki amaç;

TPAO, BOTAŞ, Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü, TEMSAN ve bazı kamu iktisadi teşekküllerinde çalışan 3500 civarındaki üst yönetici hariç, mühendisler ve kamu çalışanlarından oluşan kapsam dışı personelin kamu görevlisi olmaktan Kaynaklı iş güvencesinin ortadan kaldırılarak, idarelerin işten çıkarmalar başta olmak üzere keyfi uygulamalarının idari yargı kararları ile iptal edilmelerinin önüne geçilme niyetidir.

Yürürlükteki mevzuat uyarınca, personelin işten çıkarılması halinde idari yargıya gidilmekte; idarenin tesis ettiği bu idari işlem hukuka uygun bulunmayarak, bu keyfi idari işlem haklı olarak iptal edilmektedir.

Tasarının yasalaşması halinde ise; bu kuruluşlarda çalışan kıdemli kapsam dışı personelin işten çıkarılmaları durumunda, kamu görevlisi olma statüsü ortadan kaldırılarak konu bireysel işçi işveren ilişkisi olarak görülüp özel hukuk hükümlerine tabi tutulacak ve idari mahkemeler yerine iş mahkemesine dava açılacaktır. İş Kanunu hükümlerine göre, Mahkeme işe iade kararı verse bile idare söz konusu personeli tekrar işe almayacak, yerine tazminat ödeme yolunu seçecektir.

Hukuki altyapısı eksik ve Anayasaya aykırı biçimde hazırlanan bu kanun tasarısıyla 3500'ü aşan kamu personelinin özlük haklarının bir oldu-bittiyle gasp edilmesi hedeflenmektedir.

İlgili taslak kanun maddesi ile emekliliğine daha yıllar olan binlerce personelin en kısa zamanda re'sen emekli edilmesi söz konusu olacaktır. Bu doğrultuda kurumlarda hazırlıkların yapıldığı ve çalışanlar arasında büyük rahatsızlık ve huzursuzluğun baş gösterdiği de bilinmektedir.

Diğer taraftan, bu yasal düzenlemeden etkilenecek olan TPAO ve BOTAŞ'ın, ticari bir şirket niteliğinde olup kendisine devredilen kurum ve kuruluşları satma ve devretme yetkisine sahip olan ve hisselerinin tamamı Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'na ait olan Türkiye Varlık Fonu A.Ş. ne devredilmiş olması da, bu düzenlemeyi bu kurumların özelleştirilmesine alt yapı hazırlığı niteliğinde olması kuşkusunu da arttırmaktadır.

Belirli bir yaş üzerindeki önemli bilgi birikimine sahip personelin zorla emekli edilmeleriyle Kurumsal hafıza yok edilecek, bilgi ve tecrübenin kaybindan yine en çok önemli kamusal hizmetleri yerine getiren kurumlarımız ve ülke zarar görecektir.

Anayasa'ya ve yargı kararlarına açık aykırılık oluşturan, binlerce kapsam dışı kamu görevlisinin hukuki statüsünü değiştirip özlük haklarının ve

iŖ güvencelerinin yok edilmesine yol açacak olan, zorla emeklilik ile tecrübeli alıŖanlarını kaybedecek olan TPAO, BOTAŖ, Kıyı Emniyeti Genel Mdrlg ve TEMSAN ve bazı kamu iktisadi teŖekkllerinin vermiŖ olduğu kamu hizmetlerinin nitelikli yerine getirilmesinde zafiyete de neden olacak bu hukuksuz düzenlemeden derhal vazgeçilmelidir.

TMMOB olarak, konunun TBMM de dahil olmak üzere tüm zeminlerde takipçisi olacağımızı ve bu maddenin yasalaŖmaması için gereken alıŖmayı yrteceğimizi ifade ediyoruz.

Saygılarımızla...

19.06.2017

Emin KORAMAZ

TMMOB Yönetim Kurulu BaŖkanı

YAĞMA DÜZENİNİN HEDEFİNDE BU KEZ TPAO VAR... KAMUSAL VARLIKLARIN YAĞMALANMASINA İZİN VERMEYECEĞİZ!

İktidarda bulunduğu 15 yıl boyunca, üretime, sanayileşmeye ve istihdama dayalı ekonomi politikaları yerine, kamu varlıklarının satışına ve kamu hizmetlerinin ticarileştirilmesine dayalı bir rant ekonomisi kuran AKP, şimdi de Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nı (TPAO) tümüyle özelleştirmeye çalışıyor.

1954 yılından bu yana petrol arama, üretim, taşıma, rafinaj ve dağıtım alanlarındaki faaliyetleri kamu adına yürüten TPAO, kurulduğu günden itibaren Türkiye'nin en büyük ve en stratejik kamusal yatırımlarından birisi olmuştur. Dünyadaki diğer emsalleri gibi üretimden perakende satışa kadar bütünselik bir yapıya sahip olan TPAO, 30 yıldır uygulanan özelleştirme politikalarının ana hedeflerinden biri olmuştur. Yıllardır iktidarda bulunan neoliberal anlayış TPAO'yu parça parça özelleştirerek kurumun bütün varlıklarını ve imkanlarını sermayeye peşkeş çekmiştir. Kurum bünyesinden kopartılarak özelleştirilen İPRAGAZ, PETKİM, DİTAŞ, TÜPRAŞ ve POAŞ gibi şirketler artık kamusal zenginliğimizin bir parçası değil, sermaye gruplarının varlığı haline gelmiştir.

AKP Hükümeti, 20 Temmuz 2017 tarihinde yayınladığı Bakanlar Kurulu Kararı ile TPAO'ya son darbeyi vurmak için harekete geçmiştir. Yayımlanan karara göre TPAO'ya ait sondaj, workover, kuyu tamamlama ve jeofizik operasyonları servis hizmetlerine ait her türlü araç, iş makinesi, kule, gemi, diğer ekipman, malzeme, sondaj park sahaları ve müstemilatı BOTAŞ bünyesindeki Turkish Petroleum International Company'ye (TPIC) devredilmiştir. Aynı karar uyarınca, TPIC'in yurtiçinde ve yurtdışında doğrudan sahip olduğu petrol arama ve işletme ruhsatları da tüm hak ve yükümlülükleriyle birlikte TPAO'ya geçmiştir.

Bilindiği gibi, TPAO diğer pek çok kamu kuruluşu ve varlığıyla birlikte, geçtiğimiz Şubat ayında Varlık Fonu'na aktarılmıştı. Kamusal varlıkların tasfiye edilerek ekonominin sıcak para ihtiyacını karşılamak için oluşturulan Varlık Fonu, TPAO'yu daha kolay özelleştirebilmek için, şirket üzerindeki taşınmazları TPIC'e devretmiş, TPIC üzerinde bulunan petrol arama ve işletme ruhsatlarını ise TPAO'ya almıştır. Bu devir işlemlerinin amacı, TPAO'nun özelleştirilmesi sürecinde sermaye için dikensiz bir gül bahçesi yaratmaktır.

Gelinen noktada TPAO ile birlikte özelleştirilmek istenen aslında Türkiye'nin yurt içinde ve yurt dışındaki petrol arama ve işletme ruhsatları yani haklarıdır. Enerjinin bu denli önemli olduğu bir dönemde özelleştirme adı altında tüm petrol imtiyazlarının devredilmesi, bu ülkeye yapılacak en büyük kötülüktür. İmtiyaz devri, egemenlik haklarının devridir. Ülkenin toprak üstündeki tüm zenginliklerini ulusal ve uluslararası sermayeye peşkeş çekenler şimdi de, toprağın ve denizin altındaki zenginlikleri peşkeş çekmek istemektedir.

Cumhuriyet tarihi boyunca bu ülkenin yurttaşlarının emeğiyle kurulan kamusal işletmelerin, bu toprakların altında ve üstünde yer alan doğal zenginliklerin AKP Hükümeti tarafından satılmasına izin vermeyeceğiz. Yıllarca süslü laflar ve büyük vaatlerle gerçekleştirilen özelleştirmeler bu ülkeye hiçbir şey kazandırmamış, işsizliğin ve yoksulluğun daha fazla artmasına neden olmuştur.

Müflis tüccarlar gibi elde avuçta ne varsa satarak ekonomiyi döndürmek mümkün değildir. Ekonomiyi döndürmenin yegane yolu daha fazla üretim, daha fazla sanayileşme, daha fazla teknoloji kullanımından geçmektedir. Bunun için de kamusal yatırımlar artırılmalı ve teşvik edilmelidir.

Ülkemizin en önemli yatırımlarından biri olan TPAO'nun özelleştirilmesine, varlıklarının yağmalanmasına, çalışanların iş güvencesinin ortadan kaldırılmasına izin vermeyeceğiz. Ülkemize ve zenginliklerimize sahip çıkacağız.

14.08.2017

Emin Koramaz

TMMOB Yönetim Kurulu Başkanı

